

X

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಪ್ರಕಟಣೆ - ೧೧೫
ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ - ೩೬
ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಮೈಸೂರು ಕೇಂದ್ರದ
ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು
ಡಾ. ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ

ಸಂಪಾದಕರು
ಡಾ. ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ

ಜ್ಞಾನದೇವನ ಬೋಧನೆಗಳು

ಜ್ಞಾನದೇವನ ಬೋಧನೆಗಳು

ಭವನದ ಗ್ರಂಥ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಮಾಲೆಯ
ಮೂಲ ಸಂಪಾದಕರು
ಕೆ. ಎಂ. ಮುನ್ನಿ
ಆರ್. ಆರ್. ದಿವಾಕರ್

ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ಮಂಡಳಿ
ಲೀಲಾವತಿ ಮುನ್ನಿ - ಅಧ್ಯಕ್ಷೆ
ಕೆ. ಕೆ. ಬಿರ್ಲಾ - ಸದಸ್ಯರು
ಎಸ್. ಜಿ. ನೇವಾತಿಯ - ಸದಸ್ಯರು
ಜಿ. ಎಚ್. ದವೆ - ಸದಸ್ಯರು
ಎಸ್. ರಾಮಕೃಷ್ಣನ್ - ಸದಸ್ಯರು

ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಮಂಡಳಿ

ಎನ್. ರಾಮಾನುಜ - ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
(ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾ ಭವನ, ಕರ್ನಾಟಕ)

ಡಾ. ಮತ್ತೂರು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ
(ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ವಿದ್ಯಾ ಭವನ, ಬೆಂಗಳೂರು)

ಎಚ್. ಎನ್. ಸುರೇಶ್
(ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳು
ವಿದ್ಯಾ ಭವನ, ಬೆಂಗಳೂರು)

ಡಾ. ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ
(ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾ ಭವನ, ಮೈಸೂರು)

ಆನೋ ಭದ್ರಾ: ಕೃತವೋ ಯನ್ತು ವಿಶ್ವತಃ
(ಎಲ್ಲ ಸದ್ವಿಚಾರಗಳು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಿಂದಲೂ ಬರಲಿ)
-ಋಗ್ವೇದ, I. ೮೯-೧

ಮೂಲ
ಎಸ್. ಆರ್. ಶರ್ಮ

ಅನುವಾದ
ಜಿ. ಕೆ. ರವೀಂದ್ರಕುಮಾರ್

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಮತ್ತು
ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನ, ಮೈಸೂರು

X

Jnanadevana Bodhanegalu : Kannada translation of *Teachings of Jnanadeva* by **S.R. Sharma** ; Kannada translation by **G.K. Raveendra Kumar**; Editor-in-Chief: **Dr. Pradhan Gurudatta**; Editor of the series : **Dr. A.V. Narasimha Murthy**; published under the joint auspices of **Kuvempu Bhasha Bharati Pradhikara**, Kalagrama, Jnana Bharathi, Behind Bangalore University Campus, Mallattahalli, Bangalore - 560 056, and **Bharatiya Vidya Bhavana**, Mysore; Published by **P. Narayana Swamy**, Registrar, Kuvempu Bhasha Bharathi Pradhikara : 2010; Pp. xxii + 40 ; Price: Rs. 10/-

© ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ
ಮತ್ತು
ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನ, ಮೈಸೂರು

ಮುದ್ರಣ : ೨೦೧೦
ಪುಟಗಳು : xxii + ೪೦
ಬೆಲೆ : ರೂ. ೧೦/-

ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ಪಿ. ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ
ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್
ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ
ಕಲಾಗ್ರಾಮ, ಜ್ಞಾನಭಾರತಿ
ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಆವರಣದ ಹಿಂಭಾಗ
ಮಲ್ಲತ್ತಹಳ್ಳಿ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೫೬
ದೂ. : ೨೩೧೮೩೩೧೧, ೨೩೧೮೩೩೧೨

ಮುಖಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ : ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆಡ್ಸ್

ಮುದ್ರಕರು :
ಮೆ|| ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆಡ್ಸ್
ನಂ. ೬೯, ಸುಭೇದಾರ್ ಭತ್ತಂ ರೋಡ್
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦೦೨೦ ದೂ : ೨೩೩೪೨೨೨೪

X

ಬಿ.ಎಸ್. ಯಡಿಯೂರಪ್ಪ
ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ವಿಧಾನಸೌಧ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೧
ದಿನಾಂಕ : ೫-೮-೨೦೧೯
ಸಿಎಂ/ಪಿಎಸ್/೧೪೭/೧೯

ಮೊದಲ ಮಾತು

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಮಹಾಕವಿ ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದ ಮಹಾಚೇತನ. ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ 'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ' ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ಸರ್ಕಾರದ ಸದಾಶಯ. ಬೆಂಗಳೂರು 'ಜ್ಞಾನಭಾರತಿ' ಆವರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿರುವ ಬೃಹತ್ ಭವನದ ಸಮುಚ್ಚಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಹು-ಆಯಾಮದ ಅದರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅರಳಿ ನಿಲ್ಲಲಿವೆ.

ಅದು ಆರಂಭಿಸಲಿರುವ ಭಾಷಾಂತರ ಮತ್ತು ತೌಲನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣಗಳು ಆಡಳಿತ ಕ್ಷೇತ್ರ, ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ, ಕನ್ನಡವನ್ನು ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಲಿವೆ.

ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾ-ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತರುವುದಲ್ಲದೆ, ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಜಾಗತಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಡುವ ಕರ್ತವ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ, ಜ್ಞಾನ-ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತರುವ ಮಹತ್ತರ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಅದು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ನಾಡಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಲಹೆ-ಸೂಚನೆ-ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅದರ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಮೂಡಿಬರಲಿ ಹಾಗೂ ಇದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ದೇಶ-ವಿದೇಶಗಳ ಗಮನವನ್ನೂ ಸೆಳೆಯುವಂತಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ, ಇದರ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳನ್ನು ಜನಸಮುದಾಯ ಆದರ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರೆಂಬ ಆಶಯ ನಮ್ಮದಾಗಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದಂಥ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವದ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ವಿದ್ಯಾಭವನದ ಗ್ರಂಥ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮಾಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊರತರುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸಂತೋಷದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ಮಾಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದ ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಾಗಿ ಹೊರಬರುತ್ತಿರುವುದೂ ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿದೆ.

(ಬಿ.ಎಸ್.ಯಡಿಯೂರಪ್ಪ)

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಗೋವಿಂದ ಎಂ. ಕಾರಜೋಳ
ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ
ಜವಳಿ ಸಚಿವರು

ವಿಧಾನ ಸೌಧ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೦೧

ಶುಭಾಕಾಂಕ್ಷೆ

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಈಗಾಗಲೇ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರಸಂಕೀರ್ಣಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಿರುವುದು ನನಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜನತೆಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಚಯ ಇತರ ಭಾಷಾ ಬಾಂಧವರಿಗೂ ಆಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಖ್ಯಾತ ಲೇಖಕರು, ವಿದ್ವಾಂಸರು, ವಿಮರ್ಶಕರು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವುದು ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿ. ನಮ್ಮ ತರುಣ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಇದರ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಜನತೆ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಗೋವಿಂದ ಎಂ. ಕಾರಜೋಳ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ರಮೇಶ್ ಬಿ.ಝಳಕಿ, ಭಾ.ಆ.ಸೇ.
ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು
ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ
ವಾರ್ತಾ ಇಲಾಖೆ

ವಿಕಾಸ ಸೌಧ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೦೧

ಹಾರೈಕೆ

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಜನಸಮುದಾಯದ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ತುಂಬ ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಒಂದು ಭಾಗವೇ ಆಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕ ಅನುವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಅಂಗವಾಗಿ ಹೊರತರಲಾಗಿದ್ದ ಸುಮಾರು ೬೦ ಗ್ರಂಥಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೊರತರುತ್ತಿದ್ದು, ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ನೂರರ ಗಡಿಯನ್ನು ದಾಟಲಿದೆ. 'ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನ'ದಂಥ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಯುಕ್ತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮುನ್ನಡೆಯಲಿರುವುದು ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನೇ ನೀಡಲಿದೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಡಾ. ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ೧೪ ಸಂಪುಟಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದದ ಪರಿಷ್ಕರಣ, ೧೫ ರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಸಂಪುಟಗಳ ಅನುವಾದ ಕಾರ್ಯ, ಪಂಡಿತ್ ದೀನ್‌ದಯಾಳ್ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಅವರ ಸಮಗ್ರ ಕೃತಿಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದದ ಪ್ರಕಟಣೆ. ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಲೇಖಕರ ಸಂಚಯಗಳ ಹಿಂದೀ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಆವೃತ್ತಿಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಈ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸ್ತುತ್ಯರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. 'ಕಾವೇರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣ'ದ ತೀರ್ಪಿನ ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿಯೂ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಬರಲಿದೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯತ್ತಲೂ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಗಮನಹರಿಸಿದೆ. ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ನೆರವೂ ಲಭಿಸಲಿದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕನ್ನಡಿಗರ ಆದರ, ಮೆಚ್ಚಿಕೆ, ಸಂತೋಷಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗುತ್ತದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

(ರಮೇಶ್ ಬಿ.ಝಳಕಿ)

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಮನು ಬಳಿಗಾರ್

ನಿರ್ದೇಶಕರು

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ

ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಜೆ.ಸಿ. ರಸ್ತೆ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೨

ದಿನಾಂಕ : ೦೭.೦೮.೨೦೦೯

ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ನುಡಿ

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಅಂಗವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ೨೦೦೫ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕರ್ನಾಟಕ ಅನುವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಕೇವಲ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿಯ ಕಟ್ಟಡ ಸಮುಚ್ಚಯದ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದ್ದು, ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳು ಅದರ ಉದ್ಘಾಟನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಕಾರ್ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು, ಧೈಯೋದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಚಾರ ಪ್ರಸಾರಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕುವೆಂಪು ಮಾಡಿರುವ ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಾಧನೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಆ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಹಿರಿಯ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡೇತರರಿಗೆ, ದೇಶ-ವಿದೇಶಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಜ್ಞಾನ-ವಿಜ್ಞಾನ-ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಧನೆಗೆ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸುವ ಧೈಯವನ್ನೂ ಇದು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇದು ಸರ್ವಭಾಷೆಗಳ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿದೆ. ಭಾಷಾಂತರ ಶಿಕ್ಷಣ, ವಿದೇಶ ಭಾಷೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ, ತೌಲನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಾಧ್ಯಯನ, ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು - ಹೀಗೆ ಬಹುಮುಖವಾದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ನಾಡಿನ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬರಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಈ ಹಿಂದೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕ ಅನುವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ವಿಲೀನಗೊಂಡಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚಿನ ವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿದೆ. ಈ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿನಂದನೀಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹಿರಿಯ ಬಹುಭಾಷಾ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಡಾ. ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ ಅವರನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿಯ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ್ದು,

ಅವರು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಧೈಯೋದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲು ಸಂಕಲ್ಪಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೆಚ್ಚಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ - ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ಘಾಟನೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದರ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಹೊರತರುತ್ತಿರುವುದು ಅದರ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಇತೋಪ್ಯತಿಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಇತಿಹಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮುಖೇನ ಸ್ಮರಣೀಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನ ನಾಡಿನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. 'ಹಿಸಲ್ವಾ ಅಂಡ್ ಕಲ್ಚರ್ ಆಫ್ ದಿ ಇಂಡಿಯನ್ ಪೀಪಲ್ಸ್' ಮಾಲೆಯ ಸಂಪುಟಗಳ ಮೂಲಕ ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ನೈಜ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿದ ಹಿರಿಮೆಯೂ ಅದರದಾಗಿದೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರಚಿಸಲಾದ ಅದರ 'ಬುಕ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ' ಮಾಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನ ಮತ್ತು ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿಯ ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಾಗಿ ಹೊರಬರುತ್ತಿರುವುದು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿಯೂ ನನಗೆ ಸಂತೋಷ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ತಂದಿದೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಜನತೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಮನು ಬಳಿಗಾರ್

(ಮನು ಬಳಿಗಾರ್)

ಪೀಠಿಕೆ

ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಹೆಮ್ಮೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ. ಕನ್ನಡದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವರಕವಿಗಳಾದ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಂದಲೇ ಯುಗದ ಕವಿ, ಜಗದ ಕವಿ ಎಂದು ಕೀರ್ತಿರಾಗಿದ್ದಂಥವರು. ಕನ್ನಡದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದ ಮಹಾಚೇತನವೂ ಅವರಾಗಿದ್ದರು. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವ ಹಿರಿಮೆಯೂ ಅವರದಾಗಿದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯವರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಬಹುತೇಕ ಗೌರವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಅವರದಾಗಿವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಈ ಗೌರವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಅರಸಿಬಂದವು. ದೇಶ-ವಿದೇಶಗಳ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಗೌರವಾದರಗಳಿಗೂ ಅವರು ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ-ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಿರಿಮೆ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವೊಂದನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾದ 'ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ' ಸೇರಿದಂತೆ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಹುಶಃ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಂಥ ವಿದೇಶಿ ಭಾಷೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಿಯಂಥ ಇತರ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಿಗೂ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಈ ಹೈವಾಚಲೋಪಮ ಸಾಧನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಮತ್ತು ಅದು ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲೋಕದ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲ ರೂಪಾರಿ ಪ್ರೊ. ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ ಅವರು, 'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ'ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಅನುವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯನ್ನು ಈಗ ವಿದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ 'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ'ದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ ಇನ್ನಷ್ಟು ವ್ಯಾಪ್ತಿ-ವೈವಿಧ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಲಿವೆ. 'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ' ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಚಾರ-ಪ್ರಸಾರಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮೀಸಲಾದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿರದೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿರಿಮೆ-ಗರಿಮೆಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ-ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೆರೆಸುವ, ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಮಹದಾಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಜ್ಞಾನಭಾರತಿ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಎಕರೆಗಳಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ 'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ'ಯ ಕಟ್ಟಡದ

ಶಿಲಾನ್ಯಾಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ದಿನಾಂಕ: ೦೧-೦೯-೨೦೦೫ರಂದು ಅಂದಿನ ಮಾನ್ಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಎನ್. ಧರ್ಮಸಿಂಗ್ ಅವರಿಂದ ನೆರವೇರಿತು. 'ವಿಶ್ವಚೇತನ' ಮತ್ತು 'ಕಾಜಾಣ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿರುವ ಎರಡು ಬೃಹತ್ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಸಮುಚ್ಚವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿಯ ಕಟ್ಟಡದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು, ೨೦೦೯ರಲ್ಲಿ ಇದರ ಕಾಮಗಾರಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ. ಇದೇ ದಿನಾಂಕ: ೧೯-೦೮-೨೦೦೯ರ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೧೧-೦೦ ಗಂಟೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮಾನ್ಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎಸ್. ಯಡಿಯೂರಪ್ಪ ಅವರು ಈ ಕಟ್ಟಡ-ಸಮುಚ್ಚಯದ ಉದ್ಘಾಟನ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಹಾಗೂ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಮೊದಲ ಕಂತಿನ ಹತ್ತು ಪುಸ್ತಕಗಳ ಬಿಡುಗಡೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮೂರು ಮುಖದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ :

- (ಅ) ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಗಳು
- (ಆ) ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು
- (ಇ) ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು

(ಅ) ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಗಳು :

(i) "ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಿರಿಮೆ-ಗರಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿತ್ತೋರಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ ಅಷ್ಟೇ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಉದ್ದೋಷಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಅಂಗವಾಗಿ ಅನುವಾದ, ತೌಲನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿದೇಶಿ ಭಾಷೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ :

- (೧) ಭಾಷಾಂತರ ಡಿಪ್ಲೊಮಾ ಶಿಕ್ಷಣ - ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಹಿಂದೀ, ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಮಲಯಾಳಂ, ಬಂಗಾಳಿ, ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿಗೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
- (೨) ಭಾಷಾಂತರದಲ್ಲಿ ಎಂ.ಫಿಲ್ ಶಿಕ್ಷಣ : ವಿಶೇಷ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು
- (೩) ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಂತರ
- (೪) ಕಾನೂನುಶಾಸ್ತ್ರ, ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಂತರ
- (೫) ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮಾನವಿಕಶಾಸ್ತ್ರ ಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಭಾಷಾಂತರ ; ಮತ್ತು
- (೬) ತೌಲನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ
- (೭) ವಿದೇಶಿ ಭಾಷೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ (ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಮತ್ತು ಡಿಪ್ಲೊಮಾ)

(ii) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಬೇಕಾದರೆ - ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರಾಚುರ್ಯದ ವಿದೇಶಿ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು

ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಾನಿಷ್, ಜಪಾನಿ, ಫ್ರೆಂಚ್, ರಷ್ಯನ್, ಜರ್ಮನ್, ಚೀನೀ, ಆಫ್ರಿಕನ್ ಭಾಷೆಗಳು - ಈ ಎಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ತಜ್ಞರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮರೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದೇಶಿ ದೂತಾವಾಸಗಳ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಂಥ ತರುಣ ಪ್ರತಿಭೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಪ್ರಕಟಣಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಗಳು, ವಿಚಾರಸಂಕೀರ್ಣಗಳು, ಕಾರ್ಯಶಿಬಿರಗಳು ಮುಂತಾದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ-ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಮಾನವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದವರು. ಹೀಗಾಗಿ, ಜ್ಞಾನದ ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳತ್ತಲೂ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾಭಾರತಿ ಕೈಚಾಚಲಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಸರ್ವಾಂಗ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವ ಅವರ ಆಶಯ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅನುವಾದ ಮಿಷನ್ ಯೋಜನೆ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬರಲಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಇಂಥ ಶಿಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಔಚಿತ್ಯ ದೊರೆಯುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

(ಆ) ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ತಾಗೂರ್ ಅವರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ 'ರವೀಂದ್ರ ಸಂಚಯ'ವನ್ನು ಹೊರತಂದಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ 'ಕುವೆಂಪು ಸಂಚಯ' ಮತ್ತು 'ಪು.ತಿ.ನ ಸಂಚಯ'ಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂಬರುವ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜಿ. ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಕನ್ನಡದ ಮಹತ್ವದ ಕವಿಗಳ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತರುವ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಮತ್ತು ಇತರ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಂಚಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲೂ ಕ್ರಮಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾ: ಮೈಥಿಲಿ ಶರಣಗುಪ್ತ ಸಂಚಯ, ಜಯಶಂಕರ ಪ್ರಸಾದ್ ಸಂಚಯ (ಹಿಂದೀ), ವಿಶ್ವನಾಥ ಸಂಚಯ (ತೆಲುಗು), ಆಶಾಪೂರ್ಣಾದೇವಿ ಸಂಚಯ (ಬಂಗಾಳಿ), ಶಿವಶಂಕರ ಪಿಳ್ಳೆ ಮತ್ತು ಎಂ. ಟಿ. ವಾಸುದೇವ ನಾಯರ್ ಸಂಚಯ (ಮಲಯಾಳಂ) ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಲು ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಸಮಾರಂಭಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವಂತೆಯೇ, ಇತರ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ಇದೇ ಬಗೆಯ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧೈಯೋದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ

ಪೂರಕವೂ-ಪ್ರೇರಕವೂ ಆಗುವಂತೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ, ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿರುವ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬುಕ್ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಬಿಲ್ಡ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾಗದಂತೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾಭಾರತಿ ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ : ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ನಾಡಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅಂತಹವರ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊರತರಲು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ತರುಣ ಪ್ರತಿಭೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ : ತರುಣ ಪ್ರತಿಭೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ವಿವಿಧ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಮುಂದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೊಳು-ಕೊಡೆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಲು ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರಗಳ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಶಿಷ್ಯವೇತನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಇ) ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು :

'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ'ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕ ಅನುವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಕಳೆದ ವರ್ಷವಷ್ಟೇ ೫೬ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದಿದ್ದು, ಕಳೆದ ೮ ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೦.೦೦ ಲಕ್ಷ ರೂಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟದ ಮೂಲಕವೇ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮುಂದೆ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಿರುವ ಹಾಗೂ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಮಹತ್ವದ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಿ. ಡಿ. ಬರ್ನಾಲ್ ಅವರ 'ಸೈನ್ಸ್ ಇನ್ ಹಿಸ್ಟರಿ' ಗ್ರಂಥದ ನಾಲ್ಕು ಸಂಪುಟಗಳು, ವಿಲ್ ಡ್ಯೂರಾಂಟ್ ಅವರ 'ಸ್ಟೋರಿ ಆಫ್ ಸಿವಿಲಿಜೇಷನ್'ನ ಎಂಟು ಸಂಪುಟಗಳು (೪ರಿಂದ ೧೧), ವಿಜ್ಞಾನ-ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸುಮಾರು ೧೦೦ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಸೋಮದೇವನ 'ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರ'ದ ಐದು ಸಂಪುಟಗಳು (೬ರಿಂದ ೧೦) - ಇವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. 'ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯಂಥ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಖ್ಯಾತಿಯ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಜಾಪಾನೀಸ್ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಿರುವ 'ಶಾಕ್ ವೇವ್'ನಂಥ ಗ್ರಂಥವೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊರಬರಲಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದ ಗ್ರಂಥ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮಾಲಿಕೆಯ ಮೊದಲಕಂತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಮಾಲಿಕೆಯ ೨೫ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಾಗಿ ಬರಲಿವೆ. 'ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕನಕದಾಸ ಮಿಷನ್' ಸಂಸ್ಥೆಯ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನುವಾದ ಕಾರ್ಯವೂ ಆರಂಭಗೊಳ್ಳಲಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಾಶನದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಹತ್ವದ ಹೆಜ್ಜೆ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಮೂಡಿಸುತ್ತ ಮುನ್ನಡೆಯಲಿದೆ.

ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ : ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಸಹಾಯ-ಸಹಕಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರಗೊಳಿಸುವ

ಸಲುವಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ವಿಶೇಷ ಯೋಜನೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದೆ. ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಇತರ ಭಾರತೀಯ ಮತ್ತು ವಿದೇಶೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತರುವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಮೂಲಧನವನ್ನು ಮುಂಗಡವಾಗಿ ನೀಡಿ, ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಈ ಮುಂಗಡ ಹಣವನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವಂತೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಕಟಣ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಈ ಬಗೆಯ ನೆರವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ಇದೊಂದು ಬಗೆಯ ವಿನೂತನ ಯೋಜನೆ ಆಗಿದೆ ಎಂದೂ, ಇಂಥ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದಾಗಿಯೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಮುಂದೆ ಬಂದಿವೆ. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡೇತರ ಭಾಷಾ-ಸಾಹಿತ್ಯ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಮೇರು ಕೃತಿಗಳು ಪರಿಚಯಗೊಳ್ಳಲೂ, ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಲೂ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಉದಾರ ನೆರವಿನಿಂದ ಇಂಥ ಮಹತ್ವದ ಮತ್ತು ಬಹು ಆಯಾಮದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಭಾರತೀಯ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಿ ಭಾಷೆಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸೇತುವೆಯಾಗಿ, ಮಿನಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವಾಗಿ 'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ' ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲಿದೆ. ನಾಡಿನ ಗಣ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಹಾಯ-ಸಹಕಾರಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಈ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲಿದೆಯೆಂದೂ, ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಿದ್ವತ್‌ವಲಯಕ್ಕೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೆ, ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಸಂತಸದ ಸಂಗತಿ ಆಗಲಿದೆ ಎಂದೂ ನಂಬಿದ್ದೇವೆ.

ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಮೈಸೂರು ಕೇಂದ್ರ ಡಾ. ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿ ಅವರ ದಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಿದ್ವತ್ ಸಮುದಾಯದ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಿಯರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದ ಹಿರಿಯ ಚೇತನಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಡುವ ಅದರ ಮಾಲಿಕೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಅದರ ಬದ್ಧತೆಗೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. 'ಭವನ್ ಬುಕ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ' ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇತಿಹಾಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೋಧಪ್ರದವಾಗಿರುವಂಥ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲಾಗಿದೆ. ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಿರಿದಾದರೂ ಮಹತ್ವದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ಹೊರತರುವ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವುದು ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಭಾಗೀದಾರಿಕೆಯ ಈ ಸಲಹೆಗೆ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವೂ, ಕಾರ್ಯಾತ್ಮಕವೂ ಆದ ರೂಪವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರುವ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಮೈಸೂರು ಕೇಂದ್ರದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುವ

ಡಾ. ಎ.ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಅವರಿಗೂ, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಎನ್. ರಾಮಾನುಜ ಅವರಿಗೂ ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಬೆಂಗಳೂರು ಶಾಖೆಯ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿರುವ ಪದ್ಮಶ್ರೀ ಡಾ. ಮತ್ತೂರು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಅವರಿಗೂ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಎನ್. ಸುರೇಶ್ ಅವರಿಗೂ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಯ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬಯಸುತ್ತದೆ.

ಅರುವತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಈ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ ಇದನ್ನು 'ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಮಾಲೆ' ಎಂದೇ ಕರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸುಲಭ ದರದಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಲುಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಮಾಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೂ ಹತ್ತು ರೂ.ಗಳ ಸಾಂಕೇತಿಕ ದರವನ್ನೇ ಗೊತ್ತು ಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕಟಣೆಯ ವೆಚ್ಚದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ವಿದ್ಯಾ ಭವನ ಭರಿಸಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಸೌಹಾರ್ದತೆಗಾಗಿಯೂ ನಾವು ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಎಲ್ಲ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬಯಸುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಮಾಲೆಯ ೨೫ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಹೊರ ಬರುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಕೇಂದ್ರದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಸಹಾಯ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಡಾ. ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯವರ ದಕ್ಷ ಸಂಪಾದಕತ್ವ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಪಟುತ್ವಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಇದು ನಮಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನೂ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೊರತರುವಲ್ಲಿಯೂ ಅವರಿಂದ ನಮಗೆ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃಪೆಗಾಗಿ ನಾನು ಆ ಎಲ್ಲ ಮಹನೀಯರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕವಾದ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆಯ ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರೀ ಜಿ.ಕೆ. ರವೀಂದ್ರಕುಮಾರ್ ಅವರಿಗೂ, ಕರಡುಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಎಸ್. ಹರಿಶಂಕರ್ ಅವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ವಂದನೆಗಳು.

ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಕೆಲಸ-ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಪಿ. ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೂ, ಸುಂದರವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿರುವ ಮೆ|| ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆಡ್‌ನ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ವಂದನೆಗಳು.

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬

ಪ್ರಧಾನ ಗುರುದತ್ತ
ಅಧ್ಯಕ್ಷ

ಅರಿಕೆ

ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಕುಲಪತಿ ಡಾ. ಕೆ. ಎಂ. ಮುನ್ಶಿಯವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭವನ್ ಬುಕ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಹಾಗೂ ಅದರಲ್ಲೇ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಪುಸ್ತಕ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇವು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಅನೇಕ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಲೇಖಕರ ಕೃತಿಗಳು ಈ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಅನೇಕ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ನಾಲ್ಕಾರು ಮುದ್ರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡಿವೆ.

ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಮತ್ತೂರು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಗಳ ಪಾತ್ರ ಹಿರಿದಾದುದು; ಅವರು ಅನೇಕ ಸೂಚನೆ, ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಲೇಖಕರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಜನಗಳಿಗೆ ದೊರಕುವ ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳ ಪರಿಚಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಓದುಗರಿಗೆ ಆಗುವಂತೆಯೂ ಆಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದ ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಧಾನ ಕೇಂದ್ರದ ಎಕ್ಸಿಕ್ಯೂಟಿವ್ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಹಾಗೂ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಎನ್. ದಸೂರ್ ಅವರು ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನಗಳ ಎಲ್ಲ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಖ್ಯಾತ ಲೇಖಕರು ಈ ಕನ್ನಡ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ, ಭಾಷಾಂತರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಖ್ಯಾತ ಕನ್ನಡ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಆಗಿರುವ ಡಾ. ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ ಅವರು ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ನಮಗೆ ಉಪಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಶೀಲತೆಯೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಅವರಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಪರವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ, 'ಜ್ಞಾನದೇವನ ಬೋಧನೆ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ ಖ್ಯಾತ ಲೇಖಕರಾದ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಕೆ. ರವೀಂದ್ರಕುಮಾರ್ ಅವರ ಸಮರ್ಥ ಅನುವಾದ. ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಆದರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ನಾವು ಆಶಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಎನ್. ರಾಮಾನುಜ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನ, ಕರ್ನಾಟಕ

ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾಭವನ, ಮೈಸೂರು

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕ

ಮೂಲ ಸಂಪಾದಕರ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಭವನ್ ಬುಕ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಮಾಲಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ವಿಶೇಷ ಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಿವೆ. ಈ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂದೂಕಾಲು ಮಿಲಿಯನ್ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮಾರಾಟಗೊಂಡಿವೆ. ಆದರೂ ಭವನವು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪ್ರಕಾಶನಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಯ ಕೆಲವು ಬಿಡಿ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಬೇಡಿಕೆ ಇದೆ. ಇದನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊಸ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಭವನ್ ಬುಕ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಮಾಲಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆ.

ಈ ಹೊಸ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಮಾಲಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು, ಇತರ ಮಾಲಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಂತೆ ಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೌಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಓದುಗರನ್ನು ತಲಪುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನ

ಚೌಪಾಟಿ ರೋಡ್, ಬೊಂಬಾಯಿ-೨

ವಿಜಯದಶಮಿ, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೮, ೧೯೬೩

ಕೆ. ಎಂ. ಮುನ್ಶಿ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಮರಾಠಿ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಕುರಿತ ತನ್ನ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಭಾಷ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಮನೆಮಾತಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮರಾಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಉಪಯುಕ್ತ ಕೊಡುಗೆಯಿಂದ ಅವನು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ತುಕಾರಾಮನಂತೆಯೇ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಭಕ್ತಿ ಪೂರಿತ ಅಭಂಗಗಳು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದೆಲ್ಲೆಡೆ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಅವನು ರಚಿಸಿರುವ ಅನುಭವಾಮೃತ ಮತ್ತು ಪಸತ್ತಿಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಅನುಭಾವಿಕ ಕೃತಿಗಳು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಹೊರಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಅವನ ಒಟ್ಟಾರೆ ಬೋಧೆಯ ತಥ್ಯ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದಾರ್ಶನಿಕ, ಕವಿ ಮತ್ತು ಸಂತನಾಗಿ ಈಗಲೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆಯಂತಿರುವ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಕುರಿತು ಹೊರ ಓದುಗರಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸುವುದು ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶ. “ಈ ವಿಶ್ವವೇ ನನ್ನ ನಿವಾಸ; ನಾನು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷವಾಗಿರಿಸುವೆ ಎಂಬ ಅವನ ಒತ್ತಾಸೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಾನವೀಯ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ.”

ಎಸ್. ಆರ್. ಶರ್ಮ

ಪರಿವಿಡಿ

ಮೊದಲ ಮಾತು	v
ಶುಭಾಕಾಂಕ್ಷೆ	vi
ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ನುಡಿ	viii
ಪೀಠಿಕೆ	x
ಅರಿಕೆ	xvi
ಮೂಲ ಸಂಪಾದಕರ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ	xvii
ಮುನ್ನುಡಿ	xviii
೧. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ	೧
೨. ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು	೬
೩. ಜನಪ್ರಿಯ ವಿವರಣೆ	೧೧
೪. ಹೊಸ ಉಪಕ್ರಮ	೧೫
೫. ಪರಮಸತ್ಯ	೧೮
೬. ಮೇಧಾವಿ ಜ್ಞಾನದೇವ	೨೧
೭. ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳು	೨೪
೮. ಉಪಸಂಹಾರ	೩೮

✘

✘

ಜ್ಞಾನದೇವನ ಬೋಧನೆಗಳು

Blank Page

೧. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಜ್ಞಾನದೇವ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಒಬ್ಬ ವಿಶ್ವಮಾನ್ಯ ಸಂತ. ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನ್ ಖಿಲ್ಜಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ದಖನ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ದಾಳಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತ ಜೀವಿಸಿದ್ದ. ಅದು ಭಾರತ ಇತಿಹಾಸ ಹೊಸ ತಿರುವು ಪಡೆದ ಸಂದರ್ಭ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೭೫ ರಿಂದ ೧೨೯೬ರ ವರೆಗೆ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಜೀವಿಸಿದ್ದ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಆತ ನೀಡಿದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಶತ ಶತಮಾನಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿದೆ. ಅವನ ಜನಪ್ರಿಯ ಗ್ರಂಥ 'ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ' ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬೈಬಲ್ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಹಲವಾರು ಭಾರತೀಯ ಹಾಗೂ ವಿದೇಶೀ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಮಹೋನ್ನತ ಕೃತಿಯಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಇನ್ನಿತರ ಚಿಕ್ಕ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಹರಿಕಥೆ' ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾದರೆ 'ಅನುಭವಾಮೃತ' ಗಹನವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ೮೦೦ ಓವಿಗಳು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಅದರ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದನ್ನು ೬೫ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಅವನು ಸಂಗ್ರಾಹ್ಯಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಅದೇ ವಸ್ತುವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಚಿಕ್ಕ ಆವೃತ್ತಿಯಂತಿದ್ದು 'ಚಾಂಗದೇವ ಸೂಕ್ತಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಅವನ ಗಾಢ ಇಲ್ಲವೇ ಅಭಂಗಗಳು ಅನುಭಾವ ಗೀತೆ ಪರಂಪರೆಯೊಂದರ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾದುವಲ್ಲದೆ ಅವನನಂತರ ಬಂದ ಸಂತರ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾದವು. "ಜ್ಞಾನದೇವ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಅಡಿಪಾಯದ ಮೇಲೆ ನಾಮದೇವ 'ಭಾರತಧರ್ಮ' ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರೆ, 'ಏಕ ಜನಾರ್ದನ' ಅದರ ಉನ್ನತಿಗೆ ಕಾರಣನಾದನು. ಹಾಗೇ ತುಕಾರಾಮ ಅದರ ಗೋಪುರವೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟನು" ಎಂದು ೩೫೦ ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಬಹಿನಾಬಾಯಿ ಯಾವುದೇ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸಾರಿದ್ದು ಸತ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಅಂದು ಹದಿಮೂರನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಹೊತ್ತಿಸಿದ ಪುಟ್ಟ ದೀಪವು ಪರಮಪದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುವ ಎಲ್ಲ ಸಾಧಕರ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ.

ಅದೊಂದು ಕಾಲ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮಹಾಸಂತರ ದೊಡ್ಡ ಪಡೆಯನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ದಲಿತ ಮಹರ್ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ

ಮಹಿಳೆಯರು, ಪುರುಷರು ಅದರಲ್ಲಿದ್ದರು. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಇಬ್ಬರು ಸೋದರರು, ಪ್ರಬುದ್ಧ ತಂಗಿ ಮುಕ್ತಾಬಾಯಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ಏಕನಾಥ, ರಾಮದಾಸ, ದರ್ಜಿವೃತ್ತಿಯ ನಾಮದೇವ, ಕಂಬಾರ ಗೋರ, ಮಾಲಿ ಸಾವಂತ, ಕ್ಷೌರಿಕ ವೃತ್ತಿಯ ಸೇನಾ, ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗ ನರಹರ್, ಮಹರ್ ಜನಾಂಗದ ರೂಡಮಾಲಿ ಚೋಕಾ, ಮನೆಗೆಲಸದವರಾದ ಜನಾಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಸಕ್ಕುಬಾಯಿ, ನಾಯಕಸಾನಿ (ವೇಶ್ಯಾ) ಕನ್ನೋಪಾತ್ರ... ಹೀಗೆ ಪಂಥರಪುರದ ವಿರೋಬನವರೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಮಾನರು. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಿದ್ಧಿಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರೈತವ್ಯಾಪಾರಿಯಾದ ತುಕಾರಾಮನ ಸ್ಥಾನವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂತರು ಮಾಡಿದ ಪವಾಡಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಔನ್ನತ್ಯ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ಅವನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಮುಂದೆ ಅಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಅಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ.

ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ತಾತ್ವಿಕ ಒಳನೋಟಗಳಿಂದ ಪಾರಂಪರಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗ್ರಂಥ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಅನಾವರಣ ಮಾಡುವ 'ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ'ಯು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದರೂ ಅದು 'ಅನುಭವಾಮೃತ'ದಂತೆ ಕವಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆಯಂತೆ ಬೆಳಗುವ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ಜ್ಞಾನದೇವ ರಚಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿವೃತ್ತಿನಾಥನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೇ ಈ ಗ್ರಂಥದ ರಚನೆಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ತನ್ನ ಅಮೂರ್ತ ಶೈಲಿ, ಸಂಗ್ರಾಹ್ಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತಿಗ್ರಂಥ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಆಚೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಈ ಪುಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾದರೂ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಹೊರ ಓದುಗರಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸುವುದಾಗಿದೆ.

ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ಅನುಭವಾಮೃತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿರುವ ಅನುಭವಸಾರದ ತಿರುಳು ಸವಿಯುವ ಮೊದಲು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಕೃತಿಗಳ ಕುರಿತ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ 'ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ' ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನದೇವನೇ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ನೀಡಿದಂತೆ 'ಭಾವಾರ್ಥ ದೀಪಿಕಾ' ಬಹುತೇಕ ಓದುಗರ ಆಸಕ್ತಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸುಮಾರು ೯೦೦೦ ಓವಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ವಿಸ್ತೃತ ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದೆ. ಪವಿತ್ರ ಮೌಲಿಯ ಸಮಾಧಿಯಿರುವ ಪಂಥರಪುರ ಮತ್ತು ಅಳಂದಿಯ ಕಟ್ಟಾ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳಾದ 'ವರಕಾರಿ'ಗಳಿಗೆ ಇದು ಬೈಬಲ್‌ನಂತೆ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದ್ದು ಅವರೆಲ್ಲ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಕುರಿತು ಪೂಜನೀಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಯಂತೆ ಅವರೆಲ್ಲಾ ಇದನ್ನು ಓದುವುದಲ್ಲದೆ, ಗ್ರಂಥದ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಲೇ ವಿಕಸನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. 'ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ ಶಬ್ದ ಭಂಡಾರ' ಎಂಬ ಕೋಶ ಗ್ರಂಥವೊಂದು

ಈಗ ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ ಅದೊಂದು ಅಮೂಲ್ಯ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಮೂಲ ಮರಾಠಿ ಗ್ರಂಥ ಓದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಓದುಗರಿಗೆ ಅದರ ವಸ್ತು ವಿಷಯ ಕುರಿತು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಉಚಿತವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಗೆ ಅಂದಿನ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸಂಪರ್ಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಬರೆದಾಗ ಜ್ಞಾನದೇವ ಇನ್ನೂ ತನ್ನ ಹದಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಅಂದು ಇದೇ ಒಂದು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿತ್ತು. ಎರಡು ಶತಮಾನಗಳ ನಂತರ ಏಕನಾಥ ಹಾಗೂ ಹದಿನೇಳನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತುಕಾರಾಮ ಆ ಪವಿತ್ರ ಬೋಧೆಯನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಒರಟು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಕಿರುಕುಳಕ್ಕೊಳಗಾದರು. ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೇಶಭಾಷೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಗೊಳಿಸಿದ 'ಚಕ್ರಧರ' ಮುಂತಾದ ಮಹಾನುಭಾವರ ಜೊತೆಗೆ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಈ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ ಮೊದಲಿಗರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದ. ಆದರೆ ಉಳಿದವರು ನಾಸ್ತಿಕ ಮನೋಭಾವ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನದೇವ ಆಸ್ತಿಕವಾದಿಗಳ ಮುಂದಾಳಾಗಿದ್ದ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ 'ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ'ಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರುವುದೇ 'ಓಂ ನಮೋಜಿ ಆಧ್ಯಾವೇದ ಪ್ರತಿಪಾಧ್ಯಾ' ಎಂದು ಗಣೇಶ, ಸರಸ್ವತಿಯರಿಗೆ ವಂದಿಸುವ ಮೂಲಕ. 'ಅನುಭವಾಮೃತ'ದಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ನಿಂದು ಅವನು ಹೇಳುವುದು ಹತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಕೂಡ ಇದನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಂದುವರಿಯಲಾರವು ನಾನು ಇದಕ್ಕೆ ಬದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ.^೧ ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಪ್ರಬುದ್ಧ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ದಿಗಿಲು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತವೆ,^೨ ಎಂದು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಶಬ್ದಾತೀತ ಭಾವಾತೀತ, ಅನುಭವಾತೀತ.^೩

ಇಲ್ಲಿ ಟಿ. ಎಸ್. ಇಲಿಯಟ್ ಸ್ಥಿತಿಯೊಂದರ ಕುರಿತು ಬರೆದಿರುವ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಆಕಾರವಿಲ್ಲ ನಿರಾಕಾರಿಯೂ ಅಲ್ಲ

ಆದಿಯಿಲ್ಲ ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲ

ಅಂತಹ ಕೂಟಸ್ಥ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ನಡೆವ ನರ್ತನ.

ಜ್ಞಾನದೇವನೂ ಕೂಡ ಇದರ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಗುರಿಯೇ ತನ್ನ ದಾರಿಯಾಗಿಬಿಡುವುದು; ಅಂತ್ಯವೇ ಅದರ ಸಿದ್ಧಿಯ ಕಾರಣವಾಗುವುದು.

೧. ಏವಂ... ದತೋಪನಿಷದೇಂ | ಪುಥಾರೀನ ಧಳತೀ ಪದೇಂ ||

ದೇಖೋನೀ ಬುಡೀ ಬೋಧೇಂ | ಯೇಥೇಂಚಿ ದಿಧಲೀ ||

೨. ಯತೋ ವಾಚೋ ನಿವರ್ತಂತೇ ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾಸಹ

೩. ಯೇಥೇ ಬೋಲಣೇಂ ನಸಾಹೇ | ಜಾಣಣೇಂ ನ ಸಮಾಯೇ |

ಅನುಭವ ನ ಲಾಗೇ ಆಂಗ ಮಿರಲೂಂ || (೨-೨೫೨)

ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮತ್ತು ಸತ್ಯವನ್ನು ಅವುಗಳ ಏಕತ್ರ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಧಿಸಬಹುದು.

ತಲೆ ಮೇಲೆ ಕೈಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಪಾಂಡವ ವೀರನಿಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತಲೇ ಅಹಿಂಸೆಯೆಂಬುದು ಅತ್ಯುನ್ನತ ಮೌಲ್ಯವೆಂದು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ಜೀವನದ ಪರಮ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ರೀತಿಯನ್ನೇ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯೂ ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದರ ನಿಗೂಢತೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಲು ಪಠ್ಯದ ಕುರಿತ ಆಳ ವಿವೇಚನೆ ಬೇಕಾಗುವುದು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಸ್ವಯಂ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ತೋರಿದರೂ ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಅದರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವ ವಾಸ್ತವಿಕ ಕೈಪಿಡಿಯಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ ಇದರ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ಭಾಷ್ಯವಾಗಿದೆ.

“ಏಕತೆಯಲ್ಲೂ ನಾನಿರುವೆ, ಅನೇಕತೆಯಲ್ಲೂ ನಾನಿರುವೆ, ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಯಾರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವರೋ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ನಾನು ಕಾಣುತ್ತೇನೆ. ಯಾರು ನನ್ನನ್ನು ಅವಿನಾಶಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವರೋ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ನಾಶವಾಗುವದಿಲ್ಲ.”^೪

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಈ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಕಾಂಡ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನ ಮನೆಬಾಗಿಲಿಗೆ ತರುವುದು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಅನುಭವಾಮೃತ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಅವನ ಉಳಿದ ಬರಹಗಳಿಗೂ ಇದೇ ಉದ್ದೇಶವಿತ್ತು. ತನ್ನ ಕೊನೆಯ ಕೃತಿಯ ಮುಕ್ತಾಯದಲ್ಲಿ ‘ಅನುಭವಾಮೃತವನ್ನು ಅರಿಯುವವನು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಲೇಬೇಕು. ಇದೇ ನನ್ನ ಗುರಿ.’^೫ ಎಂದು ಜ್ಞಾನದೇವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಸಮಾನಾರ್ಥಕವಾದ ‘ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ಥಿತಿ’ ಮತ್ತು ‘ಬ್ರಹ್ಮ ನಿರ್ವಾಣ’ ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಅದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಯ ಅಂತಿಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ತನ್ನ ೯೦೦ ಓವಿಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯೂ, ೮೦೦ ಓವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭವಾಮೃತವೂ, ೬೫ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯೂ ನೇರವಾಗಿ

೪. ಅನಿಭಕ್ತಂ ಚ ಭೂತೇಷು | ವಿಭಕ್ತಮಿವಚ ಸ್ಥಿತಂ | (೧೩, ೧೬)
ಯೋಮಾಂ ಪೃತಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವಂಚ ಮಯಿ ಪಶ್ಯತಿ |
ತಸ್ಯಾಹಂ ನ ಪೂಣ್ಯಾಮಿ ಸ ಚಮೇ ನ ಪೂಣ್ಯತಿ (೬-೩೦)
೫. ಜ್ಞಾನದೇವೋ ಮೃಣೇ ಶ್ರೀಮಂತ | ಹೈ ಅನುಭವಾಮೃತ |
ಸೇಊನಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ ಹೇಂಚಿ ಹೇತು || (೧೦-೧೯)

ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪೃಥಕ್ಪಠಿಸುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದೇವನು ಚಾಂಗದೇವನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ : “ಓ ಚಾಂಗದೇವ, ಪರಮ ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಭೆ ಯಾರ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದೋ ಅವನು, ತಿಳಿಯುವವನು ಮತ್ತು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವುದರ (ಜ್ಞಾತ್ಯ ಮತ್ತು ಜ್ಞೇಯವಸ್ತು) ನಡುವಿನ ಅಂತರವನ್ನು ಮೀರುತ್ತಾನೆ”^೬

‘ಸತ್ಯವೆಂಬುದು ಒಂದೇ. ಅದು ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ’^೭ ಎಂದು ಶ್ರುತಿ ನುಡಿಯುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನದೇವನೂ ಕೂಡ ಹಾಗೆಯೇ. ಯಾವುದೇ ಕೋನದಿಂದ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಅವನು ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದರೂ ಅವನ ಬೋಧನೆಯ ಅನುಭಾವಿಕ ನೆಲೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಿದರೂ ತನ್ನ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ.

ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅಭಂಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಜ್ಞಾನದೇವ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯ ಕರ್ತೃ ಇಬ್ಬರೂ ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಭಾವಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಮುಖ್ಯ ಸಂದೇಹವೆಂದರೆ ಹಿಂದಿನವನು ಪ್ರತಿ ಸಲವೂ ವಿಠಲ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಕಾಣೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು. ಆದರೆ, ‘ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಪರಮ ಚೈತನ್ಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ನಾನು ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅವನೇ ವಿಠಲ, ಅವನೇ ಸರ್ವಸ್ವ’^೮ ಎಂದು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ ಕೂಡ ಹೇಳುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆೆಯಬಾರದು.

‘ಭಾವಾರ್ಥದೀಪಿಕಾ’ ಎಂದೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಅವನ ಭಗವದ್ಗೀತಾ ಭಾಷ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ನಾವು ಅರಿಯುವುದೇನೆಂದರೆ ಅಕ್ಷರಗಳ ಹಂಗು ಮೀರಿ ಭಾವ ಜೀವದಳೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು. ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಗೆಲ್ಲಾ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ ನೀಡಿದರೂ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಬೋಧೆ ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆಯ ಮುಂದಿನ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಒಂದೆರಡು ಉತ್ತಮ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದು ನಮ್ಮ ಓದಿಗೆ ನಾವೇ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಅಣಿಯಾದಂತೆ.

* * * *

೬. ಚಾಂಗಯಾ ಪುಥತ ಪುಥತೀ | ಘರಾ ಆಲಿಯಾ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪತ್ತಿ |
ವೇದ್ಯ ವೇದಕತ್ವಹೀ ಅತೀತೀಂ ಪದೀಂ ಬೈಸೇ ||
೭. ಏಕಂ ಸತ್ ವಿಪ್ರಾ ಬಹುಧಾ ವದಂತಿ |
೮. ಅನಂತರ ರೂಪೇಂ ಅನಂತ ವೇಷೇಂ ದೇಖಿಲಾ ಮೀ ತಯಾಸೀ
ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರೇ ಇಯೇ ಅಂತರಂಗಚೇ ಅಧಿಕಾರಿಯೇ ||

೨. ವಿದ್ವತ್‌ಪೂರ್ಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು

ಆರ್. ಡಿ. ರಾನಡೆಯವರ 'ಪಾಥ್ ವೇ ಟು ಗಾಡ್ ಇನ್ ಮರಾಠಿ ಲಿಟರೇಚರ್' (ಭವನ ಪುಸ್ತಕ) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಕುರಿತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಪ್ರವೇಶಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಸಾಧ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಮೂಲದ 'ವಚನಾಮೃತ' ಮಾಲಿಕೆಯ ಜೊತೆ ಅದನ್ನು ಓದಬೇಕು. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿಯಲು ಅವನ ಕಾಲದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂತ ಪರಂಪರೆಯ ಇತರರನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಒಂದೇ ದೇಶಿಕ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಅವರೆಲ್ಲರ ಅನುಭವ ಪರಸ್ಪರ ಹೋಲುವುದರಿಂದ ಅವರ ಆತ್ಮಂತಿಕ ಬೋಧೆಯೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಓದುಗರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಪೂರಿತ ಗ್ರಂಥವೆಂದರೆ ಬಿ. ಪಿ. ಬಹಿರತ್ ಅವರ 'ದ ಫಿಲಾಸಫಿ ಆಫ್ ಜ್ಞಾನದೇವ' (ಪಾಪ್ಯುಲರ್ ಬುಕ್ ಡಿಪೊ, ಬಾಂಬೆ). ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮದ ಮಹೋನ್ನತ ತಾತ್ವಿಕರು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಸಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಚಿಂತನೆಯ ನೌಕೆ ಪೂರ್ಣ ಒಡೆದುಹೋಗಿರದೆ ಗೊಂದಲಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳ್ಳಲು ಅದರ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಹಿಡಿದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬಹಿರತ್ ನಮ್ಮನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ದಡ ಮುಟ್ಟಿಸಲು ವೇಗದೂತನಂತೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. 'ಅನುಭವಾಮೃತ'ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನುವಾದವನ್ನು ಕೂಡ ಇದರೊಟ್ಟಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅನುಭವಾಮೃತದಂತಹ ಅಪರೂಪದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ವಿದ್ವತ್ತೂರ್ಣ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ನೆರವಿಲ್ಲದೆ ಓದುವುದು ಅಪಾಯಕಾರಿ ಎಂಬ ಎಚ್ಚರವಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ ಯಾವುದೇ ಸುಲಭ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿಗೆ ಬಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಶಿವಕಲ್ಯಾಣ್ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೩೫) ಅವರ 'ನಿತ್ಯಾನಂದೈಕ ದೀಪಿಕಾ' ಅನುಭವಾಮೃತಕ್ಕೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಾಮಾಣೀಕೃತ ಭಾಷ್ಯ. ಇದು ೬೨೯೪ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಅಮೂಲ್ಯ ಗ್ರಂಥವೆಂಬ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ ಯತಿಯ (೧೯೧೯) ಕೃತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು.

'ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಜ್ಞಾನರಾಜನು 'ಮಾಯಾವಾದ'ಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ

'ಅಜಾತವಾದ'ವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಕೃತಿಕಾರ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೯ ಅನುಭವಾಮೃತದ ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಓದುಗಳ ಸಾಫಲ್ಯದ ಕುರಿತು ನಂತರ ನೋಡೋಣ. ಏತನ್ಮಧ್ಯೆ, ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ನಮಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವುದು. ಈ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿ ಕುರಿತು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದೆಡೆಯಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಐನೂರು ಪುಟಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿರದ ಅನೇಕ ಮರಾಠಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿವೆ. ಆರ್. ಡಿ. ರಾನಡೆಯವರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಧ್ಯಾಯವೊಂದನ್ನು ಮೀಸಲಿರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಓದುಗರನ್ನು ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಿದ ಅನುಭವಾಮೃತದ ಮೂರು ಮರಾಠಿ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ನಾಗಪುರದ ಪಂಡಿತ ಮಹಾರಾಜರ 'ಅಮೃತಾನುಭವ ಕೌಮುದಿ'. ಆರ್.ಡಿ. ರಾನಡೆಯವರು ಇದನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದರೆ, ಮರಾಠ ಸಂತ ಪರಂಪರೆಯ ಉಜ್ವಲ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿ ಪಂಡಿತ ಮಹಾರಾಜರು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶಂಕರ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳ ಪೂರ್ಣ ಸಾಮ್ಯದ ಕುರಿತು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿವೇಚನೆ ನಡೆಸಿ ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ, ಬಹಿರತ್‌ರಂತಹ ಹಲವು ವಿವಾದಾಸ್ಪದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಶಂಕರರ 'ಮಾಯಾವಾದ' ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರ ಹೊಸ ವಿಚಾರಧಾರೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾದ 'ಚಿದ್ವಿಲಾಸ'ಗಳ ನಡುವಿನ ವೈರುಧ್ಯ ಹೇಳುವಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದೆ ಸೂಕ್ತ ಘಟದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸೋಣ. ಪಂಡಿತಮಹಾರಾಜರು ಚಿದ್ವಿಲಾಸ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಾಯಾವಾದದ ನಡುವೆ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನೇನೂ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಮಾಯಾವಾದದ ಟೀಕಾಕಾರರು ಮಾತ್ರ 'ಅನುಭವಾಮೃತ'ದ ೭ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಅಜ್ಞಾನಖಂಡನ'ಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮರು ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲೇ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ 'ಜ್ಞಾನಖಂಡನ' ದ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು. ಈ ರೀತಿ ಈಶಾವಾಸ್ಯ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿಯಂತೆ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನು ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು - ಅವಿದ್ಯೆಯ ಸಾಪೇಕ್ಷತೆಯಾಚೆ ಅವ್ಯಕ್ತ ಅನುಭವದಡೆಗೆ ತಲುಪುತ್ತಾನೆ. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದ ಹಲವೆಡೆ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಶ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ.

೯. ಅಸ್ತೀನ್ ಗ್ರಂಥೇ ಶ್ರೀ ಜ್ಞಾನರಾಜೇನ ಮಾಯಾವಾದ ಖಂಡನೇನ ಅಜಾತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಉತ್ಪಷ್ಟರೀತ್ಯಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿತೋಸ್ತಿ |

ಉದಾಹರಣೆಗೆ 'ಶಬ್ದಖಂಡನ' ಎಂಬ ಓನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಶಬ್ದದ ಕ್ಷಚಿತ್ತಾದ ಮೌಲ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೇ ೫ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸತ್-ಚಿತ್-ಆನಂದ ಪದತ್ರಯ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ.

ಇದು ೪ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನ ಭೇದಕಥನ ಮತ್ತು ವಾಚಾರಿನ ವಿಮೋಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯ ಇಲ್ಲವೇ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಪುಟ್ಟ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನನ್ನು ಇರುಕಿಸುವ ಮೊದಲು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ಪಂಡಿತ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಚರ್ಚೆಯ ಮುಕ್ತಾಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಹೊರತಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವವೊಂದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ಶಂಕರರ ಮಿಥ್ಯಾವಾದವನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದು. ಶಂಕರರ ಪ್ರಕಾರ ಜಗನ್ನಿಧ್ಯೆ ಎಂದರೆ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹೊರತಾದ ಅಸ್ತಿತ್ವವೊಂದರ ಇರುವಿಕೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ. ಅದು ಸತ್‌ನಿಂದ ಬೇರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅದು ಒಂದು ಭ್ರಮೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದೇನೆಂದರೆ 'ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಸಾವಿನ ನಡುವೆ ತೋರುವ ಇರುವಿಕೆಯೇ ಮಾಯೆ ಎಂಬ ಸತ್ಯದ ಹೊರಣೆ ಅವಿನಾಶಿಯಾದುದು' ಎಂದು. (೨.೧೦೫). ವಿವೇಕ ಚೂಡಾಮಣಿಯ ಪ್ರಕಾರ 'ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅದು ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ನೊರೆ ಮತ್ತು ಗುಳ್ಳೆಯಿದ್ದಂತೆ; ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಚಿತ್ (ಶುದ್ಧಪ್ರಜ್ಞೆ) ಹಾಗೇ ಎಲ್ಲ ದೇಹಗಳೂ ಕೂಡ.'

ಇದು ವಿವೇಕ ಚೂಡಾಮಣಿಯ ಶ್ಲೋಕವೊಂದರಲ್ಲಿ (೨೨೯) ಇನ್ನೂ ವಿಶದವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. "ಅಜ್ಞಾನದ ದಿಸೆಯಿಂದ ಯಾವ ಜಗತ್ತು ಅದರ ಬಹುರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಅದು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಭಾವನಾದೋಷ."^{೧೦}

ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯಲ್ಲಿ ಶಂಕರರ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನೂ ಬಳಸುತ್ತಾನೆ. "ಅವಿದ್ಯೆಯ ಕರಗುವಿಕೆಯ ಫಲವೇ ಮೋಕ್ಷ. ಜ್ಞಾನನು ಈ ಎರಡರ ನಡುವಿನ ಸೇತುವೆ."^{೧೧}

ಇದರ ಸುಳುಹನ್ನು ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧೦. ಯದಿದಂ ಸಕಲಂ ವಿಶ್ವಂ ನಾನಾರೂಪಂ ಪ್ರತೀತಮಜ್ಞಾನಾತ್ |

ತತ್ಸರ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಪ್ರತ್ಯಸ್ತಾಶೇಷ ಭಾವನಾ ದೋಷಂ ||

೧೧. ಏಥ ಅವಿದ್ಯಾನಾಶ ಹೇಂ ಸ್ಥಳ | ತೇಣೇಂ

ಮೋಕ್ಷೋಪಾದಾನ ಫಲ | ಯಾ ದೋಹೀಂ ಕೇವಳ | ಸಾಧನ ಜ್ಞಾನ ||

ಹೇಂ ಇತುಲೇಂಚಿ ನಾನಾಪರೀ ನಿರೂಪಿಲೇಂ ಗ್ರಂಥ ವಿಸ್ತಾರೀಂ ||

(೧೮-೧೨೪೬-೪)

ತನ್ನ 'ಅನುಭವಾಮೃತ'ದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹಗ್ಗವು ಹಾವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಅವನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. "ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಹಾವು ಹಗ್ಗದೊಳಗೆ ಇರುವುದಾದರೂ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಹಗ್ಗ ಮಾತ್ರವೇ ಸತ್ಯ. ಹಾಗೇ ನೋಡುವವನು ಮಾತ್ರ ನೋಡುವ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲದರ ಮಧ್ಯೆ ಸತ್ಯ"^{೧೨} ಹೀಗೆ ಶಂಕರ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ನಡುವಿನ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಪಂಡಿತ ಮಹಾರಾಜರ ಪ್ರಕಾರ ಗೌಡಪಾದನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಮೀಕರಿಸಬಹುದು. ಮಾಯಾವಾದ ಮತ್ತು ಅಜಾತವಾದಗಳೆರಡೂ ವಾಸ್ತವದ ಭಿನ್ನ ರೂಪಗಳಾದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಎರಡನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. 'ಚಿದ್ವಿಲಾಸ' ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ನುಡಿಗಟ್ಟು. ಆದರೆ ಅದೇನೂ ಹಿಂದಿನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಹೊರತೇನನ್ನೂ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪಂಡಿತ ಮಹಾರಾಜ ಹೇಳುವಂತೆ "ಮಾಯಾವಾದ ಅಜಾತವಾದವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ. ಸತ್ - ಚಿತ್ ಆನಂದವು ಪರಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಸೃಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅಜಾತವಾದ ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅದೇನಾದರೂ ಸೃಜಿಸಿದೆಯೆಂದಾದಲ್ಲಿ ಅದು ಅಜ್ಞಾನದ ಭ್ರಮೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಾಯಾವಾದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ.

ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಅರಿಯುವುದೆಂದರೆ - 'ಯಾವುದು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿರುವುದೋ ಅದನ್ನು ನಾವು ನೇತಿಯೆಂದು ನಿರಾಕರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅದೇ ವಿಶ್ವವಾಗಿ ತೋರ್ಪಡುವುದು. ಅದು ವಿಶ್ವವೆಂದು ಹೆಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಲ್ಲಿ ಅದೇ ಮಾಯೆಯಾಗುವುದು.'^{೧೩}

ಆದ್ದರಿಂದ ಶಂಕರರು ಇದನ್ನು 'ಅನುರ್ವಚನೀಯ' ಎಂದು ಕರೆದರು. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಮಾಯೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬಳಸಿದರೂ 'ಚಿದ್ವಿಲಾಸ'ದ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಅವನೇ ಮುಚ್ಚುತ್ತಾನೆ. (ಪು. ೧೨೬) ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ-

'ಸತ್ ಅನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡ ಮಾಯೆ ಅದು ಇಲ್ಲವೇನೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಸತ್ ನ ಬೆಳಕು.'^{೧೪}

೧೨. ದೋರಾ ಸರ್ಪಾ ಭಾಸ | ಸಾಚಪಣೀಂ ದೋರು ಕಾಂ ಜೈಸಾ

ದ್ರಷ್ಟಾ ದೃಶ್ಯಾ ತೈಸಾ | ದ್ರಷ್ಟಾ ಸಾಚ || (೭-೨೧೮)

೧೩. ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಆಪೈಸೇ | ನಾಂವ ಜೈಯಾ | ನಾಹೀಂ ಮ್ಹಣೋ

ಜಾಇಚೇ | ತಂವ ವಿಶ್ವಕಾರೇಂ ದೇಖಿಚೇ | ವಿಶ್ವ ಏಸೇ

ಮ್ಹಣಿಚೇ | ತರಿ ಹೇ ಮಾಯಾ || (೧೨.೮೬೪)

೧೪. ತೇ ಮಾಯಾ ವಸ್ತುಚೇ ತಾಯೀಂ | ಅಸೇ ಜೈಸೇಚಿ ನಾಹೀಂ |

ಮಗ ವಸ್ತು ಪ್ರಭಾಚಿ | ಪ್ರಗಟ ಹೋಯ ||

'ಅದು ಶಾಶ್ವತವೂ ಅಲ್ಲ ಅಶಾಶ್ವತವೂ ಅಲ್ಲ; ಅದು ವ್ಯಕ್ತವೂ ಅಲ್ಲ ಅವ್ಯಕ್ತವೂ ಅಲ್ಲ ; ಅದು ಈ ಎರಡೂ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಆಚೆಯದು'^{೧೫}

* * * *

ಜನಪ್ರಿಯ ವಿವರಣೆ

'ಅನುಭವಾಮೃತವು' ಜನಪ್ರಿಯ ವಿವರಣೆಗೆ ದಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ, ತಮ್ಮ ಮನಮೋಹಕ 'ಅಮೃತಾನುಭವದ ಪ್ರವಚನ' (ವೀನಸ್ ಪ್ರಕಾಶನ್, ಪೂನ)ದ ಮೂಲಕ ಖರ್ಷೀಕರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ಈ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಯಶ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಅದು 'ಅನುಭವಾಮೃತ'ವೇ ಹೊರತು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಜ್ಞನರು ತಪ್ಪಾಗಿ ಅಪಾರ್ಥಕೃಡೆಮಾಡುವಂತೆ ಬಳಸುವ 'ಅಮೃತಾನುಭವ' ಅಲ್ಲ. ಅದರ ಸರಿಯಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಜ್ಞಾನದೇವನೇ ತನ್ನ ೧೯, ೨೦, ೨೪, ೨೫ ಮತ್ತು ೨೯ ನೇ ಓವಿಗಳಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒತ್ತು ನೀಡಿರುವುದು 'ಅನುಭವ'ಕ್ಕೆ ವಿನಾ ಬೇರಾವುದೇ ಮಾರ್ಗಕ್ಕಲ್ಲ. ಅದು ಗುಣಾತೀತ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂವೇದ್ಯ. ಜ್ಞಾನದೇವ ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಡದ ಪದ, ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಆಚೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಾನೆ. ಅಮೃತವೆಂದಲ್ಲಿ ಅದರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ವಿಷವನ್ನೂ ಅದು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಅಮೃತಾನುಭವ ಎಂಬ ಪದವು ವಿವರಿಸಲಾಗದ ಆತ್ಮಾನಂದದ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದಾದರೂ 'ಅನುಭವಾಮೃತ' ಪದವು ಮಹತ್ವವಾಗಿದೆ. ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಕೂಡ ಸಾದೃಶ್ಯವುಳ್ಳವಾಗಿವೆ. ಇದನ್ನು 'ದಿಸಯಾಲದೋನ ಅಸಯಾಲ ಏಕ' ಎಂದು ಖರ್ಷೀಕರ್ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಬರಹವು, ಆ ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಕುರಿತ ಪ್ರವಚನಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಇದ್ದಂತೆ.

ಮೊದಲ ನೋಟಕ್ಕೆ ಖರ್ಷೀಕರ್ ಅವರು ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ವಿಷಯಾಂತರ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಓದುಗರಿಗೆ ಹಾಗೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ನೇರ ಪ್ರವಚನದ ಬರಹ ರೂಪ ಮತ್ತು ಶ್ರೋತೃವೊಬ್ಬರು ನೀಡಿದ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಾಧರಿಸಿದ ಕೃತಿರೂಪ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆೆಯಬಾರದು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಹಸ್ಯಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೇ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಹೊಂದಿಲ್ಲದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರವಚನಗಳು ಇದಾಗಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತ ಭಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅಮೂರ್ತ ಮತ್ತು ಅಕಾಡೆಮಿಕ್ ಶೈಲಿಯಾಚೆ ನೇರ ಮತ್ತು ಭಾವಪೂರಿತ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಖರ್ಷೀಕರ್ ಮಾತನಾಡಿದರೂ

೧೫. ತೇಂ ತರೀ ವ್ಯಕ್ತ ನಾ ಅವ್ಯಕ್ತ | ನಿತ್ಯನಾ ನಾಶಿವಂತ |
ಯದೋಹೀ ಭಾವಾ ಅತೀತ | ಅನಾದಿ ಸಿದ್ಧ || (೮-೧೬೭)

ಜ್ಞಾನದೇವನ ಮೂಲಬೋಧೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೋಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮಾತಿನ ಒಂದು ಆಯ್ದ ಭಾಗ ಹೀಗಿದೆ:

“ಆನಂದಮಯ ಜ್ಞಾನವೇ’ ಗುರುವಾಗಿದ್ದು ಭಾವಪೂರ್ಣ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಅದರ ಶಿಷ್ಯನ ರೂಪ ಪಡೆಯುವುದು. ಆನಂದವು ಪ್ರೀತಿಯ ರೂಪ ಧರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ಆಹ್ಲಾದಕರ ಸಂವೇದನೆಯಾಗುವುದು. ಸತ್ಯವು ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಆನಂದದ ರೂಪ ಧರಿಸುವುದು. ಇದನ್ನು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಏಕತೆಯೆನ್ನಬಹುದು. ಆತ್ಮಾನಂದಕ್ಕೆ ಅದರದೇ ಆದ ಗುಣ ಸ್ವರೂಪಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಅದು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗುವುದೋ ಆಗ ಪ್ರೇಮದ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯುವುದು. ಎಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರೀತಿಯ ಜೀವಂತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆನಂದ ನೆಲೆಗಾಣುತ್ತದೆ.”

ಖರ್ಷೀಕರರ ಉಪನ್ಯಾಸ ಸರಳವೆನಿಸಿದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸೆಳೆಯುವ ಗುಣವಿದೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಹ ಹೇಳಿಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ, ರೂಪಕ, ಆಧಾರ, ಉದಾಹರಣೆ, ಸಂತ ನುಡಿಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಅವರು ಜಟಿಲ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಮನ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಹೇಳಬಲ್ಲರು. ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಎನಿಸದೆ ಭಾವಪೂರ್ಣ ಎನಿಸುವಂತೆ ಅವರು ಮಾಡುವರು. ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಕೇಳುವವರ ಎಲ್ಲ ವಿಭಾಗೀಕರಣಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಒಂದುಗೂಡಿಸುವುದು. ಅನುಭವಾಮೃತದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ, ದೇವರು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವ ಸತ್ಯಗಳ ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಅನುಭವಗಳ ಮೂಲಕ ಪರಮ ಪದದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡುವುದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶ. ಭಕ್ತಿ, ಪ್ರೇಮ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆ ಖರ್ಷೀಕರ್ ಪದೇ ಪದೇ ಬಳಸುವ ಪ್ರೀತಿಯ ನುಡಿಗಳು. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನೂ ಮಾಡುವಂತೆ ಪದಗಳ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೀಳಬಾರದು ಎಂಬುದು ಖರ್ಷೀಕರ್ ಅವರು ನೀಡುವ ಎಚ್ಚರಿಕೆ.

‘ಪದಗಳಾಚೆ ಇರುವ ನಿಜಾರ್ಥದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿರಿ’ ಇದು ಅಮೃತಾನುಭವ ನೀಡುವ ಸಂದೇಶ. ನಮ್ಮ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ವನಿ ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಕೇಳಲು ಸಾಧ್ಯ. ಅದರ ನಿನಾದ ಚೋಕೋಬನ ಮೂಳೆಗಳಲ್ಲಿ, ಅರ್ಜುನನ ಕೇಶದಲ್ಲಿ, ಜನಾಬಾಯಿಯ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ದನಿಗೊಂಡಿತು. ನನ್ನ ದೇಹದ ಪ್ರತಿ ಕಣವೂ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೀತಿಯ ರೂಪ. ಅವನ ಪ್ರೇಮ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಅದು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುವುದು. ಇನ್ನು ಜೀವನ ಎಂದರೇನು? ಇದು ‘ಜೀವದ ಸ್ವಯಂ ಸಹಜ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ. ಪರಮ ಆತ್ಮ ಸುಖದ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಇರುವಾಗ ಜಾರಿ ಬೀಳುವ ಭಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ.’

ಬೆರ್ಗಸೋನಿಯನ್‌ನ ‘ಎಲಾನ್ ವೈಟಲ್’ ಗಿಂತಲೂ ಇದು ಮಹತ್ವದ್ದು. ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಾಳುವುದರಿಂದ ಜೀವನದ ಔನ್ನತ್ಯವಿದೆ ಎಂಬ ರವೀಂದ್ರನಾಥ

ತಾಗೋರರ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಖರ್ಷೀಕರ್ ಅವರದು. ಇದು ಜ್ಞಾನದೇವನ ‘ಚಿದ್ವಿಲಾಸ’ ತತ್ವದೊಡನೆ ಸಾಮ್ಯ ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ವಿಶ್ವವು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತಿಯ ಲೀಲೆ. ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿದಂತೆ ಖರ್ಷೀಕರ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರೀತಿಯು ತನ್ನ ಹರಿಯುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಆನಂದದ ರೂಪ ತಾಳುವುದು. ಇದೇ ಚಿತ್, ಅಥವಾ ಆತ್ಯಂತಿಕ ಅನುಭವದ ಅರಿವು.

“ಪ್ರೀತಿಯ ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಸ್ವರೂಪವೇ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ‘ಚಿದ್ವಿಲಾಸ’. ಪ್ರೀತಿಯ ಸೌಖ್ಯದ ಅನುಭವ ಈ ವಿಶ್ವದ ಚಟುವಟಿಕೆಯೇ ಹೊರತು ಅದು ಸ್ಫೂರ್ತಿವಾದದ ತಿರುಳಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೂಲ ಸ್ವಭಾವವೇ ಪ್ರೀತಿ.”

ಗೌಡಪಾದ ಮತ್ತು ಶಂಕರರಂತೆ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಚಿಂತನೆಯ ಅಂತಿಮ ನೆಲೆ ‘ತತ್ವಮಸಿ’ (ಅದು ನಾನೇ ಆಗಿರುವೆ) ಯಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರಾವ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಪುಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಾಂತವೊಂದರ ಮೂಲಕ ಖರ್ಷೀಕರ್ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗಷ್ಟೇ ಪಂಜರದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಗಿಳಿಯೊಂದು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದ ಗಿಳಿಗಳಿಗೆ ‘ಬಿಡುಗಡೆ’ ಎಂದರೇನು ಎಂದು ಉಪದೇಶ ನೀಡತೊಡಗಿತು. ಆದರೆ ಉಳಿದ ಗಿಳಿಗಳಿಗೆ ಈ ಬೋಧನೆಯ ಮರ್ಮ ತಿಳಿಯದೆ ಕೊನೆಗೆ ಅವು ‘ಬಂಧನ’ ಎಂದರೆ ಏನು ಅಂತ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ^{೧೬} ಎಂದು ಅವು ಹೇಳಿದವಂತೆ.

ಖರ್ಷೀಕರ್ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ‘ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತೆಂದು ನೀವು ಹೇಳುವಿರಿ; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ’. ಅವಿದ್ಯೆಯ ಕುರಿತು ಖರ್ಷೀಕರ್ ಅವರು ಹೇಳುವುದು ಹೀಗೆ, “ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಿದ್ದು ಅವನಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದಂತೆ ಅವನೇ ಸತ್ ಫ್ಲಾ ನಿಜರೂಪ”. ತುಕಾರಾಮನ ಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವರು ವಿಡಂಬಿಸುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

‘ಸತ್ಯವೆಂದರೆ ಏನು ಎಂದು ಅರಿಯಲು ಹೋದೆ, ಆದರೆ ಏಕೈಕ ಸತ್ಯವೇ ಆಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡು ನಿಂತೆ’^{೧೭} ‘ಅನುಭವಾಮೃತ’ ಕುರಿತ ಖರ್ಷೀಕರ್ ಅವರ ಜನಪ್ರಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಈ ಅವಸರದ ನೋಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬೇಕಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಪುಟ್ಟ ಸಂಗತಿಯಿದೆ. ಅವರು ೨೨ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ೨೨ನೇ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ನೀಡಿರುವ ವಿವರಣೆ ನೋಡುವ ಮೂಲಕ ಖರ್ಷೀಕರ್ ಅವರ ಕಲಾತ್ಮಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ

೧೬. ಬಂಧಂಚಿ ಮೋಕ್ಷಂಚಿ ಮೃಷ್ಯೆವ ಮೂಢಾ | ಬುದ್ಧೇಗುಣಂ ವಸ್ತುನಿ ಕಲ್ಪಯಂತಿ | ನಮುಮುಕ್ಷುರ್ನ ವೈಮುಕ್ತ ಇತ್ಯೇಷಾ ಪರಮಾರ್ಥತಃ (ವಿವೇಕ ಚೂಡಾಮಣಿ, ೭೦, ೭೩)

೧೭. ಸತ್ಯಾಪಹಾವಯಾ ಮೀ ಗೇಲೋಂ ತೇಥಂ ಸತ್ಯಾಚಿ ಹೋಲೂನಿ ಠೇಲೋಂ |

ಉದಾಹರಣೆಯೊಂದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು. ಅದು ಹೀಗಿದೆ,

‘ಹಣ್ಣು ಆಕಾರ ತಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹೂವು ಬಾಡುತ್ತದೆ; ರಸವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹಣ್ಣು ಒಣಗುತ್ತದೆ; ರುಚಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ರಸವೂ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.’^{೧೮}

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಸಿವೆಯನ್ನು ಈ ಮಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಸತ್ - ಚಿತ್ - ಆನಂದ ವೇದದ ಪುಷ್ಪಗಳಿದ್ದಂತೆ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವುದೇ ಫಲವಿದ್ದಂತೆ; ಅದನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕುವುದೇ ರಸಸ್ವಾದ; ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ಉದಾತ್ತ ಅನುಭಾವದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಗಾಣುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಕೃತಿಯ ಮೂಲ ತಿರುಳು.”

* * * *

೪. ಹೊಸ ಉಪಕ್ರಮ

ಜ್ಞಾನದೇವನ ಈ ಅಭೇದ್ಯ ಕೃತಿಯ ಕುರಿತ ಖರ್ಷೀಕರ್ ಅವರ ಮುಕ್ತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಪಿ. ವೈ. ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯ ‘ಅನುಭವಾಮೃತ ರಸರಹಸ್ಯ’ (ನಾಗಪುರ ಪ್ರಕಾಶನ, ೧೯೬೨) ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಾಂದ್ರಗೊಂಡಿತು. ತಮ್ಮ ೬೦೦ ಪುಟಗಳ ಮೊದಲ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ಜ್ಞಾನದೇವನ ೧೦ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲೆರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟವು ಮುಂದಿನ ೪ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನೂ, ನಂತರವು ಉಳಿದ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ.

ಈ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿವರಣೆಯು ಕೇವಲ ತನ್ನ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಹಲವು ದಿಸೆಯಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯವಾಗಿದೆ. ಮೊತ್ತ ಮೊದಲಿಗೆ ಕೇವಲ ಬರಹಗಾರನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದೃಢ ಸಾಧಕನೊಬ್ಬನ ಭಾವಪೂರ್ಣ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಇದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ದೇಶಪಾಂಡೆ ಕೇವಲ ನುರಿತ ವಿದ್ವಾಂಸರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಭಾಪೂರ್ಣ ಕವಿ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಂಥವು ಅವರ ವಿದ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯ ನೇರ ಅನುಭವದ ಮೊತ್ತದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ವೇದ, ಉಪನಿಷತ್ತು, ಷಡ್ವರ್ಣನ, ಶಂಕರ, ಕೊನೆಗೆ ಜಿಡ್ಡು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಹೀಗೆ ಹಲವು ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಾಗಿ ಹುಡುಕಾಡಿದ ದೇಶಪಾಂಡೆ ‘ಅನುಭವಾಮೃತ’ದಲ್ಲಿನ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಚರ್ಚೆಯ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ಐನ್‌ಸ್ಟೀನನ ಕ್ರಾಂತಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶೈಲಿ, ಸ್ಪಷ್ಟ ವಿಚಾರಸರಣಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಅಪರೂಪದ ಬೌದ್ಧಿಕ ಹದವೊಂದನ್ನು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರ ಮಂಡನೆಗೆ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ‘ರಸರಹಸ್ಯ’ದ ಎರಡನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಅದು ಯಾವುದೇ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಜಿಡ್ಡು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರಂತೆ ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಚೌಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ‘ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣ’ದ ಮುಂದೆ ಮೀರುತ್ತಾರೆ. ಅವರೂ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಜೊತೆಗೆ ‘ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರ ಇಯೆ ಅಂತರಂಗಚಿ ಅಧಿಕಾರಿಯೆ’ ಎಂದು

೧೮. ಫಳ ವಿಊನಿ ಪೂಲ ಸುಕೇ | ಫಳನಾಶೇ ರಸ ಫಾಂಕೇ
ತೋಹೀ ರಸ ಉಪರಮೇ | ತೃಪ್ತಿದಾನೀಂ ||

ದನಿಗೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಂಕರ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರನ್ನು ಅವರು ಕೇವಲ ದಾರ್ಶನಿಕರೆಂದಲ್ಲದೆ ತಾವು ಅರಸುತ್ತಿರುವ ಸತ್ಯದ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಕರು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯ ಅರ್ಪಣಾ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಆಶೀರ್ವಾದ ಬೇಡುವ ಸಾಲುಗಳು ಮನತಟ್ಟುವಂತಿದೆ. 'ಪರಮ ಪವಿತ್ರ ಹರಳಿನ ಪ್ರಶಾಂತ ಕಿರಣ' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿ ಇದು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಪ್ರತಿಭೆ ಮತ್ತು ಅವನ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರೇರಿತ ಬೋಧೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾಷ್ಯ ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಹೇಳುವ ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಜ್ಞಾನದೇವನೂ ಒಪ್ಪುವನೇನೋ ಎಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಅನುಭವಾಮೃತದಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿರುವ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಅನುಭವಗಳು ಗತಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುದಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅವು ನಿತ್ಯನೂತನವಾಗಿರುವ ವರ್ತಮಾನದ ಅನುಭವಗಳು. ಇನ್ನೂ ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಅದು ಮುಗಿದ ಅನುಭವವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಗುತ್ತಲೇ ಇರುವ ಅನುಭವ. ಅದು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೊಸರೂಪದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯತ್ತುಗಳಿಂದ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನುಭವವಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ 'ಅನುಭವದ ಮಕರಂದ'.^{೧೯}

ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರ ವಿಚಾರಪ್ರವೇಶದ ಹೊಸತನ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜ್ಞಾನದೇವನ "ಸರ್ವ ಶೂನ್ಯಾಚ್ ನಿಷ್ಕರ್ಷು" ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಅಣು ವಿಜ್ಞಾನದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಸಮೀಕರಣಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿದೆ. (ಪು.೩೬೩ - ೬೫). ಇದೇ ವಿಷಯವು ಈ ಮೊದಲೇ ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಶ್ವರೂಪದ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವಲ್ಲಿ (ಪು. ೨೧೬-೩೨) ವಿವರವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗೊಂಡಿದೆ.

ಅನುಭವಾಮೃತವನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ 'ಶೂನ್ಯ' ತತ್ವದ ಅಳವಡಿಕೆಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಕುರಿತು ಜ್ಞಾನದೇವ ಹೇಳುವನಲ್ಲದೆ ಅದೊಂದು ಕೀಲಿಕೈ ಇದ್ದಂತೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾನೆ. ಒಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ, ಈ ಕೀಲಿಕೈ ದೊರೆತಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ರಹಸ್ಯ ಸತ್ಯಗಳು ವೇದ್ಯವಾಗುವವು.

ಗುರು - ಶಿಷ್ಯ, ಶಿವ - ಶಕ್ತಿಯರ ಅದ್ವೈತ ಅಲ್ಲದೆ ನಮನ ಅಂದರೆ ನ - ಮನ ಅಥವಾ ಅ - ಮನ, ಅರ್ಥಾತ್ 'ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಗತಿಗಳ ನೈಜ ಸ್ವರೂಪ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುವಲ್ಲಿ ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ವಹಿಸಿರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪರಿಚಯವಾಗುವುದು. ಇಡೀ ವಿಶ್ವದ ಸಮಗ್ರ ಚೈತನ್ಯವು ನಮ್ಮೊಳಗೇ ಅಡಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ನಮ್ಮ ಅನೇಕತೆಯ ತೋರುವಿಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ.

೧೯. ತೇ ಸ್ವಾನಂದಾನುಭವ.. ಸಮರಸೇ | ಕಾಲ ಊನಿಯಾ ಪ್ರವೇಷೇ ಮಜಜೀ ಮಾಚೀ (ಜ್ಞಾ. ೧೨-೧೩೦೯)

ಬದಲಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಏಕತೆಯಲ್ಲಿ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಗುರು - ಶಿಷ್ಯ, ಶಿವ - ಶಕ್ತಿ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ. ಹೀಗೆ ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ಜಿಡ್ಡು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರ ಅಚಲ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಿಂತನೆಯ ಮೂಲಕ ಶಂಕರರ ಪರಮ ಅದ್ವೈತವನ್ನು ತಲುಪುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ತೊರೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯುವ ನೈಜ ಸಾಫಲ್ಯವಿದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಭಾಷೆಯು ಅಸಂಗತ ಮತ್ತು ಹೇರುವಿಕೆಯೆನಿಸಿದರು ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ಜ್ಞಾನದೇವನ ಅನುಭವಾಮೃತದಲ್ಲಿಯಂತೆ ಇತ್ಯಾತ್ಮಕ ನಿಲುವಿಗೆ ಒತ್ತುಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಜ್ಞಾನದೇವ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಗೆ ಮೊದಲಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ೫ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶ್ಲೋಕಗಳ ವಿವರಣೆಗೆ ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ೮೨ ಪುಟಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.

"ಈ ಐದು ಅರ್ಪಣಾ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದುವು ಎಂದು ನಾನು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇಡೀ ಗ್ರಂಥವೇ ಈ ಐದು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಭೂತವಾಗಿರುವುದು. ಉಳಿದಂತೆ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತಗೊಂಡಿರುವ ಓವಿಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಇದು ಹೇಗೆಂದರೆ ಬೀಜ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅರಳಿದ ಹೂವು, ಹಣ್ಣುಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧದ ಹಾಗೆ. ಇನ್ನೂ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಒಡಮೂಡಿ ಗಂಗೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತೆ. ನಾನು ಆ ಅದ್ಭುತ ಪದ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅಮೃತವನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಣತ ಮರಾಠಿ ಓದುಗರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಬೇಕು" ಎಂದು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದೇವ ಹಂಬಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ 'ಅನುಭವಾಮೃತ' ಸದಾ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಮತ್ತು ಸಿಹಿಯಾದ ಮಧುವಿನಂತಿದೆ" ಎಂದು ದೇಶಪಾಂಡೆ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

* * * *

೫. ಪರಮಸತ್ಯ

ಅಲನ್ ವ್ಯಾಟ್ಸ್ (ಫ್ಲೇಬರ್ ಅಂಡ್ ಫ್ಲೇಬರ್, ಲಂಡನ್, ೧೯೪೯) ಅವರು ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ತುಲನೆ ಮಾಡಿ ಬರೆದಿರುವ ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು. ಆದರೆ ಇದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಬೆಳಕು ಬೀರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವ ಕುರಿತು “ನಾವು ನೈಜ ಅನುಭವವೆಂದರೆ ಬದುಕಿಗೆ ತಾತ್ವಿಕ ಅರ್ಥವಂತಿಕೆ ನೀಡುವ ವಿಶ್ವದ ನೆಲೆಯಾಗಿರುವ ಮಾನವನ ಅಂತಿಮ ಸತ್ಯದ ಅರಿವು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ” (ಪು. ೧೮) ಎಂದು ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮಾನವ ಜೀವಿತದ ನಿಜವಾದ ಕೊನೆಯೆಂದರೆ ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಯೋಗ ತಲುಪುವುದು. (ಜ್ಞಾನದೇವನ ಶಿವ ಶಕ್ತಿ ಸಮಾವೇಶ). ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳೂ ಇದೇ ಮಾನವನ ಪರಮ ವಿಧಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿವೆ : ಈ ತಿಳಿವನ್ನು ಪರಮಸತ್ಯದ ಬಿಂದುವನ್ನು ನೀಡುವುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೇ ಅನಂತ ಸುಖ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದರಾಚೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೇ ಅನಂತ ಸುಖ. ಜ್ಞಾನದೇವನ ಚಿದ್ವಿಲಾಸ ತತ್ತ್ವವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವ್ಯಾಟ್ಸ್ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವುದೇನೆಂದರೆ ಈ ಲೌಕಿಕದ ಅಂತರಂಗವು ಮೋಕ್ಷದ ತಿಳಿವಿನ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅಡ್ಡಿ ಬರದಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು. (ಪು. ೪೦)

ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಸಮಸ್ಯೆಯಾದ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಮತ್ತು ಅಂತ ಅನಂತದ ಕುರಿತು ವ್ಯಾಟ್ಸ್ ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

‘ಅನಂತವು ಎಲ್ಲ ರೂಪ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಮಾನವನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂವಹನ ನಡೆಸುವುದು. ಅನಂತವೆಂಬುದು ಅಂತದ ವಿರೋಧಿಯಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂಬುದು ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲ. ಅನಂತದ ಆತ್ಮವು ಅಂತವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಅಂತೆಯೇ ಏಕವು ಅನೇಕವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಏಕವು ಬೆರೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಅನೇಕವನ್ನು ಸೃಜಿಸುವುದು. ಅದೇ ಅಜಾತವಾದ. (ಪು. ೪೫)

ತಿಳಿಯುವ ಮತ್ತು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವುದರ ಕುರಿತು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನಂತೆ ವ್ಯಾಟ್ಸ್ ಸಹ ರೂಪಕವೊಂದನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೆಂದರೆ, ‘ಅಗ್ನಿಯು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಡುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಸುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಲ್ಲ ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲ ಎಂಬ ಕೇನೋಪನಿಷತ್ ಕುರಿತ ಶಂಕರರ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಜ್ಞಾನಮಯವಾದುದರಿಂದ ಒಳ ಹೊರಗೆಂಬುದು ಇಲ್ಲ. (ಪು. ೪೮)

ಭ್ರಮೆಯ ಗುಣ ಸ್ವಭಾವ ಕುರಿತು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರೆ ವ್ಯಾಟ್ಸ್ ಇದನ್ನು ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಸ್ತವ ಅಥವಾ ಅವಾಸ್ತವ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಕ್ಕರೆಯ ರಾಶಿಯನ್ನು ನಾವು ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದರ ಸಿಹಿಯ ರುಚಿ ನೋಡಲಾರೆವು.

ಪುಸ್ತಕದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬರುವುದಾದಲ್ಲಿ, ಯಾರು ಏನು ಇತ್ಯಾದಿ ಮನುಷ್ಯನ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿಯುವುದು ವಿಜ್ಞಾನ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಬಗೆಹರಿಯದ ನಿಗೂಢ ಸಮಸ್ಯೆ. ವ್ಯಾಟ್ಸ್ ಪ್ರಕಾರ ತೋರಿಕೆಯ ಅನಂತದ ಆಟ.... ತನ್ನ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ತಾನು ಅಂತ ಎಂದು ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. (ಪು. ೭೫)

ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ವ್ಯಾಟ್ಸ್ ಅವರ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಅನುಭವಾಮೃತದ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಹಲವು ಕಡೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಹಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯಾದರೂ ನಾನಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರುವುದು ಒಂದು ಮಿತಿ. ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ಆಸಕ್ತ ಓದುಗರಿಗೆ ಅವರ ‘ಸುಪ್ರೀಂ ಐಡೆಂಟಿಟಿ’ ಕೃತಿ ಓದಲು ಸೂಚಿಸಬಹುದು.

ತನ್ನ ಅನುಭವಾಮೃತದ ೭ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ೧೮೬ ರಿಂದ ೧೯೨ ನೇ ಓವಿಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದೇವ ಯೋಗ ಭೂಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ನಂತರ ವಿವೇಚಿಸಬಹುದು. ಜ್ಞಾನೋದಯದ ಗಳಿಗೆಯನ್ನು ಜ್ಞಾನಮಯ ಪ್ರದೀಪ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ವ್ಯಾಟ್ಸ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಅವರು : ಪ್ರಸ್ತುತದ ಅತಿಸಾಕ್ಷ್ಯ ಶಾಶ್ವತ ಸತ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಕ್ರಿಯಾಹೀನವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಜೀವ ರೂಪಗಳು ಕ್ಷಣಭೇದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ, ಕಾಲ ಮತ್ತು ದೇಶಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಶಾಶ್ವತ ಸತ್ಯವು ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತಾವುದೂ ಸತ್ಯವಲ್ಲ.

ವರ್ತಮಾನದ ಗಳಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕತೆ ಎಂದು ನಾವು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಇದು ಅಂತರಾತ್ಮದ ನೋಟ. ಇಲ್ಲಿ ಪರಮಸತ್ಯವೆಂಬುದು ಅನಂತಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ವರದ ಕಾಣ್ಕೆ ಪಡೆಯುವುದು. ತತ್ತ್ವಶಃ ಅವರಡೂ ಒಂದೇ ಆದರೂ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಅನಂತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವೇ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಮತ್ತು

ಪರಮ ದರ್ಶವಾಗಿದ್ದು, ಅದು ಅನುಭವರೂಪಿಯಾಗಿ, ಸಾಕ್ಷೀರೂಪವಾಗಿ, ಅರಿವಿನ ರೂಪವಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತದೆ.

ಎಲ್ಲ ದುಃಖ ಮತ್ತು ಸಂತೋಷ, ತೃಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಂಕಟ, ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಕೋಪ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನಗಳೂ ಅನಂತ ಆತ್ಮವೇ ಆಗಿದ್ದು ಅದು ನಿರ್ಧಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಲೌಕಿಕದ ಸಂಗಡ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಾನೇ ಹೊರಬಿದ್ದ ಮೀನಿನಂತೆ ಇರುವುದು ಅನಂತದ ಸ್ವಭಾವವಲ್ಲ. ಅದು ಮುಕ್ತತೆ, ಪ್ರೀತಿ, ಬಾಂಧವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದೇ ಇರುತ್ತದೆ...ಅವನ ಅನಂತ ಸ್ವರೂಪದ ಅಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರಕ, ತಕ್ಷಣದ ಸಾಮಯಿಕ ವ್ಯಕ್ತ ರೂಪವೇ ಈ ವಿಶ್ವ.. ಇದು ಶಾಶ್ವತ ಸೌಂದರ್ಯದ ಪ್ರತೀಕ.. ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರವಾದ ಈ ಉನ್ನತ ಮಾಯೆ... ಅನುಭವಾಮೃತದ ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೇ ಜ್ಞಾನದೇವ ಶಿವ - ಶಕ್ತಿ ಎಂದು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾನೆ.

* * * *

೬. ಮೇಧಾವಿ ಜ್ಞಾನದೇವ

ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಅದನ್ನು ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಐತಿಹ್ಯವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಅವನ ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳುವರಾದರೂ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ವೃಥಾ ಎಳೆದು ತರುವುದು ಬೇಡ. ಆದರೆ ಓದುಗರನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟಗೊಳಿಸಬಹುದಾದ ಇಂದಿಗೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಕೆಲ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ ಸಿದ್ಧಿ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು.

ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಂಬಲಸಾಧ್ಯವಾದ ೧೨೨೫ ರಿಂದ ೧೨೯೬ ರವರೆಗಿನ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿರುವಂತಹವು. ಅವನ ಹಿರಿಯ ಸೋದರ ನಿವೃತ್ತಿನಾಥನೇ ಈ ಎಲ್ಲದರ ಪ್ರೇರಕವಾಗಿದ್ದು ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಸಾಧನೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಜ್ಞಾನದೇವ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ 'ಅಭಂಗ; ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ; ಅನುಭವಾಮೃತ' ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ತನ್ನ ಗುರುವನ್ನು ಕೃತಜ್ಞ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ ಗುಣ ಹಾಗೂ ತಾತ್ವಿಕ ಉದಾತ್ತತೆಗಳಿಂದಾಗಿ 'ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ'ಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದು ಅದರ ವಿಸ್ತೃತ ವಿವರಣೆಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೂ ಅಪರೂಪಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಕಾಣಿಸಿಬಹುದಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿ ಇದೆಂದು ವಿಮರ್ಶಕರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಆಗಿನ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಜ್ಞಾನದೇವ ರಚಿಸಿದನು. ಭೂಮಿಯ ಫಲವತ್ತತೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಭಗೀರಥನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕರೆದು ತಂದಂತೆ ಜ್ಞಾನದೇವನು ದೇವಭಾಷೆಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತವಾಗಿದ್ದ ಭಾರತದ ಪುರಾತನ ದಾರ್ಶನಿಕ ಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ನೆಲದ ಭಾಷೆಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟನು. ಇದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪವಾಡ.

ಘನಯೋಗಿ ಚಾಂಗದೇವನ ಪರಿವರ್ತನೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಪವಾಡ. ತನ್ನ ಯೌಗಿಕ ಶಕ್ತಿ, ವಿದ್ವತ್ತಿನ ಹಿರಿಮೆ ಹಾಗೂ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಗಳಿಂದ ಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದ ಚಾಂಗದೇವನು ಜ್ಞಾನದೇವನ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಗಳಿಂದ ಅಸೂಯೆಪಟ್ಟರೂ ಅದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ, ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ದೀರ್ಘ ಕಥೆಯನ್ನು

ಸಂಕ್ಷೇಪಗೊಳಿಸುವಂತೆ ತನಗಿಂತಲೂ ಚಿಕ್ಕವನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು ತನ್ನ ಗುರುವೆಂದು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿದ.

ಆಪಣಾ ಸಾರಿಖೇ ಕರಿತಿ ತಾತ್ಕಳ |

ನಾಹೀ ಕಾಳ ವೇಳ ತಯಾ ಲಾಗೀ ||

‘ಅಂತಹ ಸಂತರು ಇತರರನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಅವರೇ ಇಷ್ಟಪಡುವಂತೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಬಿಡುವರು’. ಇಂತಹ ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಸಮಕಾಲೀನನಾದ ವಿನೋಬ ಕೇಚರ್‌ನಿಂದ ಆದ ನಾಮದೇವನ ಪರಿವರ್ತನೆ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು.

ಇಂತಹ ಪಂಥರಾಪುರದ ಸಂತಗಣದಿಂದ ಶುರುವಾದ ವಿಠಲ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇಂದಿಗೂ ಅಂದರೆ ಏಳು ಶತಮಾನ ಕಳೆದರೂ ‘ವಾರ್ಕರಿ’ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿಯೇ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ನಾಮದೇವ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದ. ಜನಾಬಾಯಿ ಆತನನ್ನು ಅವತಾರವೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದಳು. ಮೂರು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಆಳಂದಿಯ ಸಂತನಿಂದ ಕಳಂಕಿತಗೊಂಡಿದ್ದ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವಂತೆ ಏಕನಾಥನು ಸ್ವಪ್ನಾದೇಶ ಪಡೆದ; ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಲೆಯಿಡಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ತುಕಾರಾಮ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಜಾಗವೆಂದರೆ ಪಾದಗಳೇ ಎಂದು ನುಡಿದ. ಇಂದಿಗೂ ದೇಹ ಹಾಗೂ ಆಳಂದಿಯಿಂದ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ತುಕಾರಾಮರ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪಂಥರಾಪುರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಪವಿತ್ರಭಾವದಿಂದ ಹೊತ್ತೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಬೇರಾವುದೇ ಸಂತರಿಗಿಂತಲೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಅನೇಕ ವಿಧ್ವಾಂಸರ ವಿದ್ವತ್ತಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಕಸರತ್ತು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಮರ್ಶೆ ಇಂದಿಗೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಗುರುತರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಂತೆ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಜೀವಿತದ ಅಸ್ತಮಾನವೂ ಅವನ ಬದುಕಿನ ಉಳಿದ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ವಿದ್ಯಮಾನದ ಒಂದು ಭಾಗದಂತಿದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ೬ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಅವನೇ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಆತ ಒಬ್ಬ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಯೋಗಿ. ಅವನ ಯೋಗ ಭೂಮಿಯ ತಿಳಿವನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅನುಭವವಾಮೃತದ ೯ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಶದಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ಆತ ಒಬ್ಬ ಸಿದ್ಧ ಪುರುಷ. ಹಾಗೂ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ. ಜ್ಞಾನದೇವನ ಸಮಾಧಿಪ್ರವೇಶದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದರ್ಶಿಯಾದ ನಾಮದೇವ ‘ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾದ ಸಮಾಧಿಯೊಳಗೆ ಜ್ಞಾನದೇವ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಸಜೀವವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

‘ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಸಮಾಧಿಯೊಳಗೆ ನಡೆದು ತನ್ನ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು; ತನ್ನ ಮುಂದೆ ‘ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ’ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೂರುಬಾರಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ವಂದಿಸಿದನು;

ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡನು.’^{೨೦}

‘ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ’ಯ ಬೇರೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ ಅವನ ಅದ್ವಿತೀಯ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ಅವನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಬಹುದು.

‘ವಯಸ್ಸಿನ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನು ಸರ್ವಜ್ಞನ ಪಡೆದನು. ಅದರ ಧೀ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಕ್ಷರಗಳ ಅಮೃತಗರೆದು ಅವನ ತುಟಿಗಳಿಂದ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದವು.’^{೨೧}

ಒಟ್ಟಾರೆ ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಆಯ್ಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ದೃಢಪಡಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯದ ಸಂಪೂರ್ಣ ರಸಾಸ್ವಾದಕ್ಕೆ ಮೂಲದ ಮೊರೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುವುದು.

* * * *

೨೦. ಜಾಣೂನೀ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ. ವೈಸಲೇ ಆಸನಾವರೀ |
ಪುಡೇ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರೀ ಠೇವಿಯೇಲೀ |
ತೀನ ವೇಳಾಂ ತೇಹ್ಚಾಂ ಹಾತ ಜೋಡಿಲೇ ಕರಕಮಳ |
ಝೂಂಕಿ ಯೇಲೇ ಡೋಳೇ ಜ್ಞಾನದೇವೇಂ ||

೨೧. ತೈಸೀ ದಶೇಚೀ ವಾಟ ನ ಪಾಹತಾಂ | ವಯ ಸೇಚಿಯಾ
ಗಾವಾಂ ನ ಯೇತಾಂ | ಬಾಳ ಪಣೀಂಚಿ ಸರ್ವಜ್ಞತಾ | ವರೀ ತಯಾತೇಂ ||
ತಿಯೇ ಸಿದ್ಧ ಪ್ರಜ್ಞೇಚೀ ನಿ ಲಾಭೇ | ಮನಚೀ ಸಾರಸ್ವತೇಂ ದುಭೇ |
ಮಗ ಸಕಳ ಶಾಸ್ತ್ರೇಂ ಸ್ವಯಂಭೇ | ನಿಧತೀ ಮುಖೇ || ಶಾ. ೬. ೫೪.

2. ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳು

ಅನುಭವಾಮೃತ, ಚಾಂಗದೇವ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ ಮತ್ತು ಅಭಂಗಗಳಿಂದ ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಜ್ಞಾನದೇವ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಿರುವ ವಿಚಾರಗಳ ಸಾರವೇ ಆಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಇವು ಅವನ ಚಿಂತನೆಗಳ ಎಲ್ಲ ಮುಖ. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತರ್ಕಸ್ವರೂಪಿ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಣ್ಯದ ಹಿಂಬದಿ ಮುಂಬದಿಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಕೇವಲ ಅದರಲ್ಲಿಯ ಬಂಗಾರವನ್ನು ಹೆಕ್ಕುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ

‘ಮರವನ್ನು ಅದರ ಕೊಂಬೆ, ಹೂವು, ಹಣ್ಣುಗಳ ಮೂಲಕ ಪಡೆಯಲಾಗದು. ಅದರ ಬೇರನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಪಡೆಯಬಹುದು’.

(೧) ಅನುಭವಾಮೃತ

ಐದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿರುವುದರ ಕುರಿತು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಈ ಬೀಜರೂಪಿ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡು ಗ್ರಂಥವೇ ಆಗಿದೆ.

ಯದವರಮನಾಖ್ಯಾಮಾನಂದಭಜವಂ |

ಶ್ರೀಮನ್ನಿ ವೃತ್ತಿ ನಾಥೇತಿಖ್ಯಾತಂ ದೈವತಮಾಶ್ರಯೇ || ೧ ||

ಗುರೂರಿತ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾ ಲೋಕೇ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿದ್ಯಾ ಹಿ ಶಾಂಕರೀ |

ಜಗತ್ಯಾಜ್ಞಾನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ದಯಾದ್ರಾಪ್ಯೈ ನಿರಂತರಂ || ೨ ||

ಸಾರ್ಥಂಕೇನಚ ಕಸ್ಯಾರ್ಥಂ ಶಿವಯೋಃ ಸಮರೂಪಿಣೋಃ

ಜ್ಞಾತುಂ ನ ಶಕ್ಯತೇ ಲಗ್ನಮಿತಿ ದ್ವೈತ ಭಲಾನ್ಮುಹುಃ || ೩ ||

ಅದ್ವೈತಮಾತ್ಮನಸ್ತತ್ತಂ ದರ್ಶಯಂತೋ ಮಿತಸ್ತರಾಂ |

ತೌ ವಂದೇ ಜಗತಾಮಾದ್ಯೌ ತಯೋಸ್ತ ತ್ವಾಭಿಪತ್ತಯೇ || ೪ ||

ಮೂಲಾಗ್ರಾಯ ಮಧ್ಯಾಯ ಮೂಲ ಮಧ್ಯಾಗ್ರ ಮೂರ್ತಯೇ |

ಕ್ಷೀಣಾಗ್ರ ಮೂಲ ಮಧ್ಯಾಯ ನಮಃ ಪೂರ್ಣಾಯ ಶಂಭವೇ || ೫ ||

ಇವುಗಳ ಪದಶಃ ಭಾಷಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಅಂತರ್ಗತ ತಿರುಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತು, ಕೇವಲ ಗುರು, ಶಿವ ಇಲ್ಲವೇ ಶಕ್ತಿಯೆಂದು ಮಾತ್ರ ಪರಿಭಾವಿಸಿರುವ ನಿವೃತ್ತಿನಾಥ ಹಾಗೂ ದೇವರ ಪರಮ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ಅನುಭಾವಿಕ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಇದಾಗಿದೆ.

“ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಅವ್ಯಕ್ತ, ಅಚಿಂತ್ಯ, ಅಮರ್ತ್ಯ, ಆತ್ಮಾನಂದ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ, ನಿವೃತ್ತಿನಾಥ ಎಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯವಾಗಿರುವ ಗುರುವಿನ ರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತೇನೆ. ಅವನು ಅನಂತಜ್ಞಾನ ‘ಶಂಕರಿ ವಿದ್ಯಯ’ ಸಾಕಾರ ರೂಪ. ನಾನು ಅವನಿಗೆ ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವನು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಲಿ.”

“ಶಿವ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಏಕೀಭವದಂತಿದ್ದು ಅವೆರಡರ ನಡುವೆ ಭೇದವೆಣಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ನಿಜವಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆಯೇ? ಈ ನಿಗೂಢವನ್ನು ಭೇದಿಸಲು ಅಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಭಿನ್ನವಾದಂತೆ ತೋರುವ ಅವರಲ್ಲಿ ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.”

“ಆದಿ ಮಧ್ಯ ಅಂತ್ಯಗಳಿಲ್ಲದ ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುವ ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಆದರೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಕಾರಣಹೀನನಂತಿರುವ ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಶರಣೆನ್ನುವೆ.”

ಇದಾದ ತರುವಾಯ ಜ್ಞಾನದೇವನು ತನ್ನ ಕೃತಿಯ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಹೆಸರನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಐದು ಮರಾಠಿ ಓವಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ನಾವು ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಬಹುದು. ಅವು ಅನುಭವಾಮೃತದ ೧೦ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿವೆ.

ಜ್ಞಾನದೇವ ಮ್ಹಣೇ ಶ್ರೀಮಂತ | ಹೇಂ ಅನುಭವಾಮೃತ ನಿಖಳ |

ಸೇಊನಿ ಜೀವನುಕ್ತ | ಹೇಂಚಿ ಹೇತು (೨೮೯)

ಮುಕ್ತಿ ಕೀರ ವೇಲ್ಹಾಳ | ಅನುಭವಾಮೃತ ನಿಖಳ |

ಪರೀ ಅಮೃತಾಹೀ ಉಠೀ ಲಾಳ್ ಅಮೃತೇಂ ಯೇಣೇ || (೨೯೦)

ಯಯಾಲಾಗೀಂ ಹೇ ಬೋಲಣೇಂ | ಅನುಭವಾಮೃತಪಣೇ |

ಸ್ವಾನುಭೂತಿ ಪರಗುಣೇಂ | ವೋಗರಲೇಂ | (೨೯೪)

ಆಣಿ ಭುಕ್ತ ಮುಮುಕ್ಷು ಬದ್ಧ | ಹೇತಂವವರೀ ಯೋಗ್ಯತಾ ಭೇದ |

ಅನುಭವಾಮೃತಸ್ವಾದ್ ವಿಧುರ ಜಂವ (೨೯೫)

ಮ್ಹಣಾನಿ ಜ್ಞಾನದೇವೋ ಮ್ಹಣೇ | ಅನುಭವಾಮೃತೇಂ ಯೇಣೇಂ |

ಸಣು ಭೋಗಿಚೇ ಸಣೇಂ | ವಿಶ್ವಾಚೇನಿ (೪೦೦)

ಜ್ಞಾನದೇವ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ‘ಇದು ಪರಿಶುದ್ಧ ಮತ್ತು ಪ್ರಗಲ್ಭ’ ಅನುಭವಾಮೃತ’

ಯಾರು ಇದನ್ನು ಸವಿದು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರೋ ಅವರು ತಮ್ಮ ನೈಜ ಬದುಕಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವರು. ಇದೇ ಅದರ ಉದ್ದೇಶ.” ‘ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕ; ಆದರೆ ಈ ಪವಿತ್ರ ‘ಅನುಭವಾಮೃತವು’ ಈರ್ಷ್ಯೆಯಂತಹ ನಿಗ್ರಹಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವುದು’. ಅದರಿಂದ ಯಾರು ಇದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವರೋ ಅವರಿಗಾಗಿ ನಾನು ಈ ಅನುಭವದ ಪಾಕವನ್ನು ಉಣಬಡಿಸುವೆ.

‘ಅನುಭವಾಮೃತದ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದವನಿಗೆ ಮುಕ್ತವಾದುದು, ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುವ ಮತ್ತು ಬಂಧನಗಳ ನಡುವಿನ ಅವಿನಾಭಾವ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ’. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವವೇ ಅನುಭವಾಮೃತ ನೀಡುವ ಪರಮ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ಸಂತೋಷ ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಜ್ಞಾನದೇವ ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಹತ್ತು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ (ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ೫ ಮತ್ತು ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ೫) ಇಡೀ ಗ್ರಂಥದ ಉಪಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಉಪಸಂಹಾರವೇ ಅಡಗಿದೆ. ಇವು ಅನುಭವಾಮೃತವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಞಾನದೇವನ ದಾರ್ಶನಿಕ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಹೊರ ನೋಟಗಳ ಸುಳಿವನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಗುರು, ಭಗವಂತ ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವದ ಜೊತೆಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಹೇಂ ವಿಶ್ವಜೀ ಮಾರ್ಘಂ ಘರ್ | ಐಸೀ ಮತೀ ಜ್ಯಾಜೀ ಸ್ಥಿರ |

ಕಿಂಬಹುನಾ ಚರಾಚರ| ಮೀಚಿ ರುಖಾಲೋಂ ||

‘ಇಡೀ ವಿಶ್ವವೇ ನನ್ನ ಮನೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಸಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳೂ ನನ್ನ ಸ್ವಯಂ ತೋರಿಕೆ’

ತನ್ನ ಅಭಂಗದಲ್ಲಿ ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ;

ಅವಧಾಚಿ ಸಂಸಾರ ಸುಖಾಚಾ ಕರೀನ | ಆನಂದೇ ಭರೀನ ತೀನ್ವೀಜಗ ||

‘ಎಲ್ಲರ ಬದುಕನ್ನೂ ನಾನು ಆನಂದಮಯಗೊಳಿಸುವೆ ; ಈ ಆನಂದದ ಜೊತೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನಾನು ತುಂಬಿಕೊಡುವೆ’.

ಎಂತಹ ಜಗದೃಷ್ಟಿ ! ಎಂಥ ಉದಾತ್ತ ಭರವಸೆ ! ಆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮೂರು ಸ್ತರಗಳೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಜಾಗೃತ, ಸ್ವಪ್ನ, ಸುಷುಪ್ತಗಳೆಂಬ ಈ ಪ್ರಜ್ಞಾಸ್ತರಗಳು ನಮಗೆ ನಾವು ಗೊತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ‘ತುರಿಯೆ’ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕನೆಯದೊಂದಿದೆ. ಅದು ಕೇವಲ ಗೊತ್ತಿರುವುದಲ್ಲ; ಅದು ಅನುಭವ ವೇದ್ಯ. ಇದೂ ಸಹ ಅನುಭವಾಮೃತದ ಒಂದೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುವಾಗ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಅಂತಿಮ ಗುರಿ ಎಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ‘ಯೋಗಭೂಮಿ’

ಎಂದೂ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದ್ದು ಆ ಕುರಿತು ನಂತರ ನೋಡೋಣ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ‘ಮುಗಿವೇ ಸುಳಿವು’ ಅಂದರೆ ಗುರಿಯೊಳಗೇ ಅದರ ಮಾರ್ಗವಿರುವ ನಿಗೂಢ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕಾಗುವುದು.

ಈ ವಿವರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಪಠ್ಯದ ಓದಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಬಹು ದೂರ ಸಾಗಿಬಂದೆವು. ಮರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಟ್ಟಿಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ನೋಟದಿಂದ ಪಾರಾಗಬಾರದೆಂಬ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಳವಾಗಿ ನಿರುಳಿಸಿದೆವು. ವೃತ್ತವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಅದರ ಕೇಂದ್ರವೇ ನಮ್ಮ ಮೂಲವಾಗುವಂತೆ ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಹ ಅದರ ಸ್ಥಾಯಿಯೇ ಮುಖ್ಯವಾಗುವುದು ಸರಿಯಾದ ಉಪಕ್ರಮ. ಅಂದರೆ ವೃತ್ತ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕೈವಾರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಊರಿ ತಿರುಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅವಕಾಶವಿದ್ದಷ್ಟು ವೃತ್ತದ ಪರಿಧಿಯನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸಲೂಬಹುದು, ಕುಗ್ಗಿಸಲೂಬಹುದು. ಜ್ಞಾನದೇವನ ತತ್ತ್ವ ಹೂರಣವನ್ನು ಪಿ. ವೈ. ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ಹೇಳುವಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಶೂನ್ಯದಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ; ಎಂದು ಪುನಃ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ನಾವು ಮುಂದಡಿಯಿಡಬಹುದು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅನುಭವಾಮೃತದ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ೧೦ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದ್ದು ವಿಷಯಕ್ಕೆನುಗುಣವಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಆವೃತ್ತಿಯ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೂಲತಃ ಜ್ಞಾನದೇವ ಸುಮಾರು ೫೦ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಂಗಡಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಸಮಗ್ರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ‘ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಅಂತರಂಗದ ಅಧಿಕಾರಿ’ ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಅದ್ಭುತ ಬೋಧೆಯ ಪಾಠವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿ ನಾವು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನೋಡಬೇಕೇ ವಿನಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಚೈತನ್ಯವೇ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಮೂಲ ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಸಿಗುವಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅದರ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮರುಜೋಡಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಾವು ಗಮನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದು ಉಪಯುಕ್ತ. ಜ್ಞಾನದೇವನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಚಿಂತನೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಅರಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅದರ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ನಿರ್ವಚನೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ನಾವು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಪ್ರಾಯಃ ಸಂದರ್ಭ ಮತ್ತು ವಿವಾದಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಅಂತಹ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸೀಮಿತವಾದುವೇನೋ. ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ನಾವು ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನೈಮಿತ್ತಿಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವುದು ‘ಆತ್ಮ ವಿಜ್ಞಾನ’ ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದೇವನ ವಿಶೇಷ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುವಲ್ಲಿ. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು;

(೧) ೧,೨,೩,೯ ಮತ್ತು ೧೦ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು

(೨) ೩,೪,೬,೭, ಹಾಗೂ ೮ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು.

ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಮ ಸತ್ಯದ ಕುರಿತ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಮೂಲ ವಿಚಾರಗಳು, ದೃಷ್ಟಾಂತ, ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಇದ್ದರೆ, ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಗಡುವ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಳಕೆಯ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಮಹತ್ವದ ಯತ್ನ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಅರ್ಥ ಸಂಬಂಧಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಹೊರತು ಜ್ಞಾನದೇವನ ಸಮಗ್ರ ದೃಷ್ಟಿ ಭಾವದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಯಾವ ವಿಭಾಗೀಕರಣಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯವು ಶಿವ-ಶಕ್ತಿ ಸಮಾವೇಶದ ಅಂದರೆ ಶಿವ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯ ಪಾರಸ್ಪರಿಕ ರೂಪಾರ್ಥ ಸಂಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ಹತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ ಈ ವಸ್ತು ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿದೆ. ಕಾವ್ಯ ಶಿಲ್ಪ ನಿಗೂಢವೆಂಬಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಮಧಿತಾರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಅವನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ:

ಜೇ ಏಕಚಿ ನವ್ಯ ಏಕಸರೇಂ | ಮಾ ದೋಘಾಂ ದೋನಪಣ ಕೃಚೇಂ ಉರೇ |
ಕಾಯನೇಣೋ ಸಾಕಾರೇ | ಸ್ವರೂಪೇಂ ಜಿಯೇ ||

‘ಎಲ್ಲಿ ಅವು ಒಂದು ಕೂಡ ಆಗಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಲ್ಲಿ ಅವು ಎರಡಾಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು? ಅವುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿವರಿಸುವುದೋ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲ ಅಂಕಿಗಳೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಾಮ್ಯವುಳ್ಳ ಆಕೃತಿಗಳು. ೧ + ೧ = ೨, ೧ + ೧ + ೧ = ೩... ಹೀಗೆ ಒಂದು ಎರಡಾಗಿ ಸಂಕಲಿತಗೊಂಡರೂ ಆ ಎರಡು ಮಾತ್ರ ನೈಜವಾಗಿ ಒಂದೇ. ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ‘ಒಂದು’ ಎಂಬುದು ಉಳಿದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಶಿವ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಥಮಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಭವ ಮಾತ್ರವೇ ಇದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ.

‘ಹಗಲು ಮತ್ತು ಇರುಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಾಪೇಕ್ಷವುಳ್ಳ ಆದರೆ ಪದವೈರುಧ್ಯದ ಹಾಗೆ ನಮಗೆ ಕಂಡರೆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಇಲ್ಲ’ ಎಂದು ನಿದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಇದನ್ನೂ ಜ್ಞಾನದೇವ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ರಾತಿ ಆಣಿ ದಿವೋ | ಪಾತಲಿಯಾ ಸೂರ್ಯಾಚಾ ತಾವೋ |

ತ್ರೈಸೀ ಆಪುಲಿಯಾ ವಾವೋ | ಜಿಯೇಂ ದೋಘೇಂನಿ || (೪೩)

ಅದೇ ರೀತಿ ಶಿವ-ಶಕ್ತಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ನಿರ್ಭೇದ್ಯರು. ಹಾಗೆಯೇ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಗುರು ನಿವೃತ್ತಿನಾಥ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯ ಜ್ಞಾನದೇವ; ಇದು

ಎಲ್ಲ ಜಂಜಡಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಗುರುಶಿಷ್ಯರ ದಿವ್ಯ ಸ್ವರೂಪ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಾಂಡೂನೀ ಮೇ ಪಣಾಚಾ ಲೋಭೂ | ಮಿರೇಂ ಸಿಂಘತ್ವಾಚಾ ಘೇತಲಾ

ಲಾಭೂ | ತೇಂವೀಂ ಅಹಂ ದೇಊನೀ ಶಂಭು | ಶಾಂಭವೀ ಝಾಲೂಂ | (೬೩)

ಉಪ್ಪು ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಅದರ ರಾಶಿ ಹೇಗೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತಂತಾನೇ ಕರಗುವುದೋ ಹಾಗೆ, ನನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕತೆಯನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಗುರುವಿನ ದಿವ್ಯ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಇಯಾ ಭಾಖಾ | ದ್ವೈತಾಚಾ ಜೇಥ ಉಪಖಾ |

ಘೇಡುನಿಯಾ ಸ್ವಸಖಾ | ಶ್ರೀ ಗುರು ವಂದಿಲಾ | (೫೪)

ಇನ್ನೇನು ತಾನೇ ಹೇಳಲಿ? ದ್ವೈತದ ಕಪಟವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ನಾನು ನನ್ನದೇ ಆದ ಗುರುವಿಗೆ ವಂದಿಸುವೆ.

ಏವಂ ದ್ವೈತಾಸೀ ಉಮಸೋಂ | ನೇದುನೀ ಐಕ್ಯಾಸೀ ಉಸಕುಸೋಂ |

ಸೋಯರಿಕೇಯಾ ಅತಿಸೋ | ಪೋಖಿತಸೇ (೬೯)

ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತದಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ದ್ವೈತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರೆ ಗುರುವೂ ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಪರಮ ಸತ್ಯವನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮನಗಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗಲೂ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಉಪಕ್ರಮ ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಆಗಸದಲ್ಲಿ ತಾರೆಗಳು ಇರುವಂತೆ ಅವನ ಬರವಣಿಗೆ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ ಉಪಮೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. ತಾತ್ವಿಕ ಗೃಹೀತಗಳ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವರಿಗೂ ಸರಳವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಪರೋಕ್ಷ ಸಂಗತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಆತ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನುಭವಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಸಂಯೋಗದ ಅಮೂರ್ತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ದಾಂಪತ್ಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನರಿದ್ದರೂ ಅನುಭವ ಸಾದೃಶ್ಯದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವಸ್ತು ವಿಷಯವು ಮನದಟ್ಟಾಗುವುದು. ಹಾಗೆ ಸ್ವ-ಸಖ ನೆಂದು ಗುರುವನ್ನು ಅವನು ಸಂಬೋಧಿಸುವುದು ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ನಿವೃತ್ತಿನಾಥ ಅವನ ಸ್ವಂತ ಸಹೋದರನಾದರೂ ಆತ್ಮೀಯ ಮಾನವ್ಯ ಪದಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅವನನ್ನು ದೈವವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅನುಭವಾಮೃತವನ್ನು ಅನ್ವಯಿಕವಾಗಿ ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಮೋಕ್ಷ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿ ‘ಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವು’ ಪಡೆಯುವ ಕುರಿತು ೯ನೇ ಹಾಗೂ ೧೦ನೇ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ವಿಶದೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಇದೊಂದು ವ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿರದೆ ಇಡೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಒಂದು ವಿಶ್ವಾಮೃತವಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ೫, ೯ ಮತ್ತು ೧೦ನೇ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ನಮ್ಮ ಮರು ವಿಂಗಡಣೆಯ ಸಮಗ್ರ ವಸ್ತು ಪ್ರಮಾಣಿತವಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಹಣಿ ಕಥನವು ಸತ್ ಚಿತ್

ಆನಂದದ ಋಜು ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನೂ ಹಾಗೂ 'ಗ್ರಂಥ ಪರಿಹಾರವು' ಆತ್ಮದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸುತ್ತವೆ. ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿನಾಥ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವನಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಾಗಿದ ಪೂರ್ಣಫಲವನ್ನು ಸಾಧಕರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪುರುಷನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸುತ್ತವೆ. ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿನಾಥ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವನಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಾಗಿದ ಪೂರ್ಣಫಲವನ್ನು ಸಾಧಕರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪುರುಷನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಿವನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪಾರಂಪರಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಮಾಹಿತ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವ ಇಲ್ಲವೇ ಭಗವಂತನೆಂದೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗುವ ಸತ್ - ಚಿತ್ - ಆನಂದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೊಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಅನುಭವವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವನೇ ಸಿದ್ಧ ಇಲ್ಲವೇ ಪರಮಸ್ವರೂಪ. ಮೊದಲು ನಾವು ಜೀವನದ ಪರಮೋಚ್ಚ ಇಲ್ಲವೇ ಅಂತಿಮ ಗುರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡೋಣ. ಇದು ಶಿವನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರ ಸೋದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ನಾವು ಕೇವಲ ಎರಡು ಓವಿಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ.

ಸತ್ತಾಚಿ ಕೀಂ ಸುಖ ಪ್ರಕಾಶ | ಪ್ರಕಾಶಚಿ ಸತ್ತಾ ಉಲಾಸು |

ಹೇಂ ನ ನಿವಡೇ ಮಿತಾಂಶು | ಅಮೃತೀಂ ಜೀವೀಂ | (೭)

ಆನಂದದ ಬೆಳಕಿನೊಡನೆ ಸತ್ಯವೂ ಮಿಡುಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬೆಳಕು ಸತ್ಯದ ಆನಂದವನ್ನೂ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆ ಮಧುವಿನಿಂದ ಸಿಹಿಯನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗದು.

ಆಂತಾಂ ದ್ವಂದ್ವಾಚೀಂ ಲವಂಚಕ | ಸಾಂಡೂನಿ ದುಣೀ ಚೀಂ ಕಂಚುಕ |

ಸುಖ ಮಾತ್ರಚಿ ಏಕ | ಸ್ವಯೇಂ ಆಧಿ (೩೩)

'ನಾವೀಗ ದ್ವೈತದ ಮುಖವಾಡವನ್ನು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆಟ್ಟಿ ಆನಂದವೊಂದೇ ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.'

ನಾವು ಪುನಃ ಅಗತ್ಯ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಪರಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸತ್ ಚಿತ್ ಆನಂದವನ್ನು ನಾವು ಇರುವಿಕೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಆನಂದವೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಬಹುಶಃ ನೈಜ ಇಲ್ಲವೇ ಸತ್ಯ ಎಂಬುದು ಇರುವಿಕೆ ಎಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಸೂಕ್ತ ಪರ್ಯಾಯಪದ. ಯಾವಾಗ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗುತ್ತವೆಯೋ ಆಗ ಕೇವಲ ಆನಂದವು ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆನಂದದ ಕುರಿತ ನಮ್ಮ ಸ್ವಯಂ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ಸಿಹಿ ಮತ್ತು ಮಧುವಿನ

ಅವಿನಾಭಾವದಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಭೇದಕ್ಕೊಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿಹಿ, ಸಿಹಿಯ ಅರಿವು ಮತ್ತು ಮಧು ಪರಸ್ಪರ ಸಾದೃಶ್ಯವುಳ್ಳವು. ಅಂದರೆ ಮಧುವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೆಂದು ನಾವು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಪರಮಾತ್ಮನ ಇರವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಾಮಯಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಒಂದೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ೨ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಂತೆ ತಾತ್ವಿಕ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಮೀರಿ ನಿಂತಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಒತ್ತು ಇರುವುದು ಗ್ರಂಥದ ಇತರಡೆಯಂತೆ ಪರಮ ಸ್ವರೂಪದ ಕುರಿತು.

ತೈಸೇ ಭೋಗ್ಯ ಆಣಿ ಭೋಕ್ತಾ | ದಿಸೇ ಆಣಿ ದೇಖತಾ |

ಹೈಂ ಸರಳೇಂ ಅದ್ವೈತಾ | ಅಪೂಟಾ ಮಾಜೀ (೭)

ಹೀಗೆ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಸಿದವ, ದೃಕ್ ಮತ್ತು ದೃಶ್ಯ ಇವು ಒಂದರೊಡನೊಂದು ಹೆಣೆದುಕೊಂಡು ಅಭೇದ್ಯವಾಗಿವೆ.

ಝಾಲಾ ದೇವೋಚಿ ಭಕ್ತು ಠೋವೋಚಿ ಝಾಲಾ ಪಂಥ

ಹೋಊನಿ ಠೇಲೊ ಏಕಾಂತು ವಿಶ್ವಾಚೀ ಹೇಂ | (೩೫)

ಭಕ್ತನೇ ಭಗವಂತನಾದ, ಗುರಿಯೇ ದಾರಿಯಾಯ್ತು, ಇದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ವಿಶ್ವದೊಳಗೇ ಏಕವಾದಂತೆ.

ಆತಾಂ ದೇವಾಚೀಂಚಿ ದೇವೇಂ | ದೇವವರೀ ಭಜಾವೇಂ | ಅಪಣಾಚಿ ನಾವೇಂ | ಭಲತಿಯಾ | (೪೧)

ತನಗೆ ಯಾವುದು ಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಪೂಜಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಮ್ಹಣೋನಿ ಭಜತಾಂ ಭಜಾವೇಂ | ಮಾ ನ ಭಜತಾಂ ಕಾಯ ನವ್ಹೇ |

ಐಸೇ ನಾಹೀಂ ಸ್ವಭಾವೇಂ | ಶ್ರೀ ಶಿವುಚೀ ಅಸೇ | (೪೯)

ಆದ್ದರಿಂದ, ಒಬ್ಬನು ಔಪಚಾರಿಕ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಅನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದೊಂದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸ್ಥಿತಿ: ಅದೆಲ್ಲವೂ 'ಶಿವ'ನೇ;

ಕೋಣೀ ಏಕ ಅಕ್ರತಿಮ ಭಕ್ತೀಚೀಂ ಹೇಂ ವರ್ಮ

ಯೋಗ ಜ್ಞಾನಾದಿ ವಿಶ್ವಾಮ | ಭೂಮಿಕಾ ಹೇಂ | (೬೧)

ಇದು ಸಹಜ ಭಕ್ತಿಯ ರಹಸ್ಯ ; ಇದು ಯೋಗ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳು ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದು ಇದೇ ಅದರ ಭೂಮಿಕೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸರಳವಾಗಿಯೇ ಇವೆ.

ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಿನಾಥನಿಗೆ

ಗೌರವ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. ದಯಾಮಯ ಭಗವಂತ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೂ ಅವನಿಂದ ಇಡೀ ವಿಶ್ವವೇ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಅದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಪರೀ ಮಹೇಶೇಂ ಸೂರ್ಯಾ ಹಾತೀ | ವಿಶ್ವಕೀ ತೇಜಾಚೀ ಸೂತೀ |

ತಯಾ ಭಾಸಾ ಅಂತರ್ವತೀ ಜಗಚೀ ಕೇಲೇಂ || (೨)

ಪಥಿಯಂತೇ ಸದಾತೇಂಚಿ | ಪರೀಭೋಗೀ ನವೀ ರುಚೀ |

ಮ್ಹಣೋನಿ ಹಾ ಉಚಿತಚೀ | ಅನುವಾದ ಸಿದ್ಧ (೧೩)

ನಾವು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಇಷ್ಟಪಡುವ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪುನಃ ಪುನಃ ನವೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ನಾವು ಸವಿಯುತ್ತೇವೆ. ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ನಾನು ಬರೆದಿರುವುದು ಸರಿಯಾದುದು ಮತ್ತು ಅದು ಭಗವನ್ನಿಯಾಮಕ. ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯದ ಕೊನೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಗ್ರಂಥಪರಿಹಾರದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

(೨) ಪಸತ್ತಿ

ಅನುಭವಾಮೃತದ ದೀರ್ಘ ಮತ್ತು ಸೋದಾಹರಣಪೂರ್ವಕ ನಿರೂಪಣೆಯ ನಂತರ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನ ಬೃಹತ್ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂಪವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿರುವ 'ಪಶಸ್ತಿ'ಯ ಒಂದೆರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಮೊದಲ ಭಾಗವು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ತನ್ನ ಗುರು ನಿವೃತ್ತಿನಾಥನಿಗೆ ತೋರಿದಂತೆಯೇ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಿಗೂ ತೋರಿದ ಪ್ರೀತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಪರಮ ಸತ್ಯದ ಮೂಲ ಸಂವೇದನೆಯೇ ಬೇರೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿದೆ..

ಏವಂ ಜ್ಞಾನದೇವ ಚಕ್ರಪಾಣಿ ಐಸೇ | ದೋನ್ವೀ ಢೋಳಸ ಆರಿಸೇ |

ಪರಸ್ಪರ ಪಾಹತಾಂ ಕೈಸೇ | ಮುಕಲೇ ಭೇದಾ (೬೨)

ಜ್ಞಾನದೇವ ಮತ್ತು ಚಕ್ರಪಾಣಿ (ಚಾಂಗದೇವನ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು). ಇಬ್ಬರೂ ಪರಿಶುಭ್ರ ಕನ್ನಡಿಗಳಂತೆ ಪರಸ್ಪರ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾದರೂ ಹೇಗಾದೀತು?

ಜ್ಞಾನದೇವ ಮ್ಹಣೇ ನಾಮರೂಪೇಂ | ವಿಣ ತುರೈ ಸಾಚಿ ಆಹೇ ಆಪಣ ಪೇಂ |

ತೇಂ ಸ್ಥಾನಂದ ಜೀವನ ಪೇಂ | ಸುಖಿಯಾ ಹೋಈ (೫೯)

ಜ್ಞಾನದೇವ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ನಾಮ ಮತ್ತು ರೂಪಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ. ಪರಮಸತ್ಯದ ಈ ವಿವೇಕದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರಿ.

(೩) ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ

'ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ'ಯು ೯೦೦೦ ಓವಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಸಹಜವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ನಾನು ಆಯ್ದಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅಲ್ಪ. ವಿ. ಡಿ. ಗೋಖಲೆಯವರ ಮರಣಾನಂತರ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ 'ಅನುಭವಾಮೃತ'ದ ಅವರ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ ಈ ಎರಡು ಅಮೂಲ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ನಡುವೆ ಕೆಲವು ಮಹೋನ್ನತ ಹೋಲಿಕೆಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದರೂ ಅದರ ಗುಣಿತದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು. (ಪೂನಾ ಆವೃತ್ತಿ, ೧೯೬೫) ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಜ್ಞಾನದೇವ ಏಕಸ್ವರೂಪಿಯೆಂದು ಅವರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

(೧) ಯೇಥಂ ಭಜತಾಂ ಭಜಾವೇಂ | ಹೇಂ ಭಕ್ತಿ ಸಾಧನ ಆಧವೇಂ |

ತೋ ಮೀಚಿ ಜಾಹಲೋಂ ಅನುಭವೇಂ | ಅಖಂಡಿತ | (೬-೪೮೩)

(೨) ಹೇಂ ಹೋಯ ನಾನೋಹೆ | ಜೇಂ ನಾಹೀ ನಾ ಆಹೇ |

ಐಸೇ ಮ್ಹಣೋನಿ ಉಪಾಯೆ | ಉಪಜಿತೀಚಿನಾ | (೧೨ - ೪೪)

(೩) ಭರೂನಿ ಪ್ರಪಂಚಾಚಾ ಘೋಟೂ | ಕೀಜೇ ದೇಖಿತಯಾಚಿ ದೇಖಿತಾದ್ರಷ್ಟಾ
ಆನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯೇ ಪಾಟು | ಬಾಂಧಿಜೇ ಜೀವಾ | (೧೬ - ೫೦)

(೪) ತರೀ ಗಿಳೊನಿ ಚ್ಚೆಯಾತೇಂ | ಜ್ಞಾತಾ ಜ್ಞಾನಹೀ ಮಾಗೌತೇ |

ಹಾರತೇ ನಿರೂತೇಂ | ತೇ ಶಾಂತಿ ಪೈಂಗಾ || (೧೬ - ೧೩೬೫)

(೫) ನಮೋಡತಾಂ ದೋಹೀಂ ಆಕಾರ | ಘಡಲೇಂ ಏಕ ಶರೀರ |

ಹೇ ಅರ್ಥನಾರೀನಟೀಶ್ವರ | ಪುರೇಂ ದಿಸೇ (೧೮ - ೨೦)

(೬) ಮ್ಹಣೋನಿ ಅಭೇದಾ ಭೇದೂ ದೇಖತೀ | ಅನಾಮಾ ನಾವೇಂ ರೇವಿತಿ |
ದೇವೋ ದೇವೀ ಮ್ಹಣತೀ | ಅವಾಚ್ಯಾ ತೇಂ | (೪೬೮)

(೭) ತರೀ ನುರೊನಿ ವೇಗಳೇಪಣ | ರಸಿಂಭಜಿನಲೇಂ ಲವಣೇಂ |

ತೈಸೇಂ ನಮನ ಮಾರ್ಪುಂ ಜಾಣ ಬಹೂ ಕಾಯ ಬೋಲೋಂ

(೧೬ - ೧೮)

ಪೈ ಆಪುಲೇಂಚಿ ಭೇದೇವಿಣ | ಮಾರ್ಪುಂ ಜಾಣಿಜೇ ಏಕಪಣ |

ತ್ಯಾಚಿ ನಾವೇಂ ಶರಣಮಜ ಯೇಣೇಂ ಗಾ (೧೮ - ೧೩೮೯)

(೮) ತೈಸೇಂ ನೇಣಣೇಂ ಜೇ ಗೇಲೇಂ | ತೇಣೇಂ ಜಾಣಣೇಂ ಹೀ ನೇಲೇಂ |
ಮಗ ನಿಷ್ಟಿಯ ಉರಲೇಂ | ಚಿನ್ಮಾತ್ರತಿ (೧೮ - ೯೭೧)

ಏವಂ ಜ್ಞಾತಾಜ್ಞಾನೇಂ ದೋನ್ವೀ ಪೋಟೀಂಸೂನೀಂ ಅಹನೀ |

ಉದೇಲಾ ಚಿದ್‌ಗಮನೀಂ | ಚಿದಾದಿತ್ಯು ಹಾ (೮೯)

(೯) ಕ್ರಿಯಾ ಜಾತಲೀಯಾಂ ಜಾಲೇಪಣೇಂ | ಘಡೇ ಕಾಹಿಂಚಿ ಕರಣೇಂ |
ತೇಂಯಚಿ ನಾವಂ ಪೂಜಣೇಂ | ಖುಣೇಚೇಂ ಮಾರ್ಪುಂ (೧೮ - ೧೧೨೩)

ಮುಣ್ಣಿನಿ ಕರಿತಿಯಾ ಬೋಜಾ | ನ ಕರಣೇ ಕಪಿಧ್ವಜಾ
 ನಿಫಜೇ ತೇಯಾಮಹಾಪೂಜಾ | ಪೂಜಿತೋ ಮಾತೇಂ (೧೮ - ೭೩)
 ಯೇನಂ ತಾಬೋಲೇ ತೇಂ ಸ್ತವನ | ತೋ ದೇಖೇಂ ತೇಂ ದರ್ಶನ
 ಅದ್ವಯಾಮಜ ಗಮನ | ತೋ ಚಾಲೇ ತೇಂಚಿ
 ತೋ ಕರೀ ತೇತುಕೀ ಪೂಜಾ | ತೋ ಕಲಪೀ ತೋ ಜಪು ಮಾರುಯಾ |
 ತೋ ಅಸೇ ತೇಚಿ ಕಪಿಧ್ವಜಾ | ಸಮಾಧಿ ಮಾರ್ಪೀ (೭೫)
 ಆತಾಂ ದೃಶ್ಯಪಣೇಂ ದಿಸೋ | ಕಾಂದ್ರಷ್ಟಾ ಹೋಊನಿ ಆಸೋ |
 ಪರೀ ಹಾ ವಾಂಚುನಿ ಅತಿಸೋ ನಾಹೀ ಯೇಥ (೭ - ೨೪೦)
 (೧೦) ಜೈಸಾಮೀ ಹೇಂ ಜೇಂ ಅಸೇ | ತೇಂ ಸ್ವಾನಂದಾನುಭವ ಸಮರಸೇ
 ಕಾಳಊನಿಯಾ ಪ್ರವೇಶೇಂ | ಮಜಮಾಜೀ (೧೯ - ೧೨೦೯)

ಈ ಹತ್ತು ಓವಿಗಳು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ ಮತ್ತು ಅನುಭವಾಮೃತದ ದೃಷ್ಟಿಸಾಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಸಾಕಾಗಬಹುದು. ಸ್ಥಳಾಭಾವದಿಂದ ಇವುಗಳ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಲಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿ ಶ್ಲೋಕದ ನಂತರ ನೀಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖ ಸೂಚಿಯಿಂದ ಅದರ ಲಭ್ಯ ಅನುವಾದ ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯವಾಗಬಹುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದಲ್ಲಿ ಅದು ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮೀರುವುದು.

ಅಭಂಗಗಳು

ಭಂಗಗೊಳ್ಳದಿರುವುದೇ ಅಭಂಗ. ಇವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂತರು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಾಡಿದ ಆಶುಗೀತೆಗಳಾಗಿವೆ. ಅವರವರ ಹಾಡುವಿಕೆಯ ಸಂದರ್ಭ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಇವು ತಳೆದಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಯ್ದಿರುವ ಸಾಲುಗಳು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಸಂತರ ನುಡಿಗಳಾಗಿವೆ.

- (೧) ಗುಹ್ಯಾಚೇಂಹಿ ಗುಹ್ಯ ನಿವೃತ್ತಿ ನೇಂ ದಾವಿಲೇಂ | ಮೀಚಯಾಚಾ ಹೈ |
 ಬೋಲೇ ಬೋಲತಸೇ |
 ಫಾರಕಿತಿ ಸಾಂಗು ಸಜ್ಜಾನ ತುಮ್ಮೀಜನ | ಅರ್ಥಹಾ ಸಮಜೋನ
 ಮೌನ್ಯಧರಾ||
- (೨) ನಾರೀ ಪುರುಷ ದೋಘೇ ಏಕರೂಪ ದಿಸತೀ | ದೇಖಣೇಂ ಪಾರುಖೇಂ
 ತಯಾ ತಾಯೀಂ | ಜ್ಞಾನದೇವ ಮುಣೇ ಶಿವತೇಚಿ ಶಕ್ತಿ | ಪಾಹತೀಂ
 ವ್ಯಕೀಂ | ವ್ಯಕ್ತ ನಾಹೀಂ || ಅರ್ಧ್ಯನಾರೀ ಪುರುಷ ಏಕರೂಪ ದಿಸೇ |
 ಸರ್ವತ್ರೀ ಸಂಚಲೇಂ ಶೂನ್ಯ ಏಕ ||
- (೩) ಭೇಟಿಸೀ ಗೇಲಿಯೇ ತವ ತೇಂಚಿ ಜಾಲಿಯೇ | ಮನ ಮುರೇ ಮಗ ಜೇ

ಉರೇಂ |
 ತೇಂ ತೂಂ ಕಾಂರೇ ಸೇವಿಸಿನಾ | ದಿಸತೇಂ ಪರೀನ ಘರವೇಹಾತೇಂ|
 ತೇ ಸಂತಾಂಚೇ ಪುಸಾವೇಂ ||
 ತೇಧೀಚೇಂ ಖೂಣ ನಿರಾಳಾ ಜಾಣೇಂ | ನಿವೃತ್ತಿ ಪ್ರಸಾದೇ
 ಜ್ಞಾನದೇವೋ ಮುಣೇಂ ||
 ತೇಂ ಅವಧೇಂಚಿ ಮನೀಂರೂಪ ಗಿಳಾವೇಂ ಗೇ ಮಾಯೇ |
 ಬಾಪ ರಖುಮಾದೇವೀವರೂ ದೇಹೇಂ ವಿಣ ಆಲಿಂಗಿಲಾ ||
 ಅಧಿಕ ದೇಖಣೇಂ ತರೀ ನಿರಂಜನ ಪಾಹಣೇಂ |
 ದೇಹ ಬಳೀ ದೇಊನೀ ಸಾಧಿಲೇಂ ಸಾಧನೀಂ |
 ಯಾನೇ ಸಮಾಧಾನ ಮಜ ಚೋಡಲೇಂ ವೋಮಾಯೇ ||
 ಪಾವಲೋಂ ಜೀ ಮುಣೇ ದಿಖಿಲೇಂ ದೇಖಣೇಂ |
 ಗೇಲೀಂ ಆಧೀಂ ತೇಣೇ ದೃಷ್ಟಿ ಮಾರ್ಪೀ | ಉಚಲಿಯಾ ಬಾಹ್ಯಾ
 ಕ್ಷೇಮ ದೇಯೀನ ತೇಯಾ | ಗೇಲೀ ಮಾರ್ಪೀ ಮಾಯಾ ದೇಹ
 ತ್ಯಾಗೇಂ ||

(೪) ಶೂನ್ಯ ಶೋಧಿಲೇಂ ನಾಹೀಂ ಚೇಣೇಂ | ಕಾಯವಿರಣ ಕೇಲೇಂ ತ್ಯಾನೇಂ||
 ನ ಘಡೇ ನ ಘಡೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ | ಜಾಣ ಸರ್ವಥಾ ತಯಾ ನರಾ |
 ಆಧೀ ಶೂನ್ಯಾಚೀ ಶೋಧಣೇ ಕೇಲೀ | ಮಗ ಸದ್ವಸ್ತು ಪ್ರಾಪ್ತಿ ರೂಾಲೀ|
 ಐಸೇಂ ಶೂನ್ಯಾಚೇಂ ನಾಹೀಂ ಜ್ಞಾನ | ತಂವವರೀ ಅವಧೇಂ ಅಜ್ಞಾನ |
 ಚಹೂಂ ಶೂನ್ಯಾ ಆರುತೇ ಮಹಾ | ಶೂನ್ಯಾ ಪರೂತೇಂ | ಸರ್ವಾಸೀ
 ಪಾಹತೇಂ ತೇಂಚಿಗಾ ||
 ದಿಸೇಂ ತೇಹಿ ಶೂನ್ಯ ಪಹಾ ತೇಂಚಿ ಶೂನ್ಯ | ದೇಹಾಮಾಜೀ ನಿರಂತರ
 ಭಿನ್ನ ರೂಪ |
 ಶೂನ್ಯ ನಿರಶೂನ್ಯ ದೋನ್ವೀ ಹಾರಪಲೀಂ | ತೇಧೂನಿ ಪಾಹಿಯಲೀ
 ನಿಜವಸ್ತು ||

(೫) ಧೈಯ ಧ್ಯಾನ ಧೃತ ನಿರಸೂನಿ ತೀನ್ವೀಂ |
 ರೂಲೋಂ ನಿರಂಜನೀಂ ಅತಿಲೀನ ||
 ಜ್ಞಾನದೇವಮುಣೇ ಅನುಭವೀತೋ ಜಾಣೇ | ಗುರುಮುಖೇ ಖೂಣ
 ಸಾಂಗಿತಲೀ ||
 ಡೋಳಾಚಿ ಪಹಾ ಡೋಳಾ ಶೂನ್ಯಾಚಾ ಶೇವಟ | ನಿಳಬಿಂದು ನೀಟ
 ಲಬಿಲಖೀತ ||
 ವಿಸಾವೋಂ ಆಸೇಂ ಘಾತಲೇಂ ಚೇತನ್ಯ ತೇಧೇಂ | ಪಾಹೇ ಬಾಪಾಂ

ನಿರುತೇಂ ಅನುಭವವೇಂ |

- (೬) ಸಹಸ್ರದಳ ಬಿಂದುತ್ಯಾಂತ ತೇಜ ದಿಸೇ | ತೇಂ ಹೋ ಕಾಯ ಐಸೇಂ
ಸಾಂಗಾ ಮಜ ||
ಜೇಥೇಂ ನಾಮ ರೂಪವರ್ಣನಾಹೀಂ ಬಾರೇ | ತೇಂ ಹೇಂ ರೂಪ
ವಾರೇ ಚೈತನ್ಯ ಬಾ ||
ಜ್ಞಾನದೇವ ಮ್ಹಣೇ ಅನುಭವಾಚೇ ಖೂಣ | ಜಾಣೇ ತೋ ಸುಜಾಣ
ಅನುಭವಿಯಾ ||
ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮ ಜಾಣೇಂ ಜ್ಯೋತಿ ರೂತೇಂ ಸಗಳಾ | ಜ್ಯೋತೀ ಹಿ ವೇಗಳಾ
ಜ್ಯೋತಿ |
ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯಾಹೂನಿ ತೇಜ ತೇಂ ಆಗಲೇ | ಅವ್ಯಕ್ತೇಂ ವ್ಯಾಪಿಲೇಂ
ಅನುಭವೇಂ ||
ಅನುಭವಾಚೇ ಖೂಣ ಗುರೂಗಮ್ಯ ಜಾಣತೀ | ಜ್ಞಾನದೇವೇಂ ವಿನಂತಿ
ಹೇ ಚಿ ಕೇಲೀ ||
- (೭) ರಾತ್ರೀಂ ಸೂರ್ಯ ವಾಹೇ ದಿನ ಚಂದ್ರ ಜಾಯೇ | ವಿಪರೀತ ಹೋ
ಮಾಯೇ ದೇಖಿಯೇಲೇಂ ||
- (೮) ಅನುಪಮ್ಯ ತೇಜೇಂ ಧವಳಲೇಂ ತ್ರಿಭುವನಾ | ವಿಶ್ವರೂಪೀ ಅಖಂಡ
ತದಾಕಾರ ||
ನಾದ ಆಣಿ ಜ್ಯೋತಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಆತ್ಮಾ | ಪರೇಸಿ ಮಹಾತ್ಮ ಉಜೇಡಲಾ
ನಿವೃತ್ತಿ ಉಪದೇಶ ಜ್ಞಾನಿಯಾಂ ಲಾಘಲಾ | ತತ್ತೀಂ ತತ್ವ ಬೋಲಲಾ
ಜ್ಞಾನದೇವ ||
- (೯) ಜಾಣೋಂ ಗೆಲೇಂ ತಂವ ಜಾಣಣೇಂ ರಾಹಿಲೇಂ | ಪಾಹೋಂ ಗೇಲಿಯೇ
ತಂವ
ತೇಂಚಿ ಜಾಲೇ ಗೇ ಮಾಯೇ || ಇಂದ್ರಿಯಾ ಸಹಿತ ಚಿತ್ತ ತಾಕ ಲೇಂಚಿ
ಲೇಲೇಂ || ಮೀ ಮಾರ್ಘೇ ವಿಸರಲೇಂ ಸ್ವಯೇಂ ಭಾವ || ಏಕೋನಿ
ದೇಖೋನಿ
ಮನಹೋಯೇ ಆಂಧಳೇಂ | ಪರತೋನಿ ಮಾವಳೇ ನಾಹೀಂ ತೇಥೇಂ||
ಅವಿದ್ಯಾ ವಿಸರಲೀ ಮಾಯಾ ತುಟಲೀ | ಜ್ಞಾನ ಹಾರಪಲೇಂ
ತಯಾಮಾಜೇಂ ||
ಮುಕೀಯಾಚೇ ಪರೀ ಆನಂದು ಮೀತರೀ | ಅಮೃತ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರೀ ಗೋಡ
ಲಾಗೇ ||
ಆನಂದಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇಖಿಲೇಂ | ನಿರೂಪ ಸಂಚಲೇ ಸರ್ವಾ

ತಾಯೀ ||

- ಜ್ಞಾನದೇವ ಮ್ಹಣೇ ಯಾಸುಖಾಚೀ ಗೋಡೀ | ಅನುಭವಾಚೀ ಆವಡೀ
ಸೇವೀ || ಮಜ ಬೋಲೋನಯೇಂ ಏಸೇಂ ಕೇಲೇಂ | ಮನ ಉನ್ಮನೀಂ
ಬೋಧಲೇಂ ||
ರುಪಾಚಾ ದರ್ಪಣ ರೂಪೇವಿಣ ಪಾಹಿಲಾ | ದ್ರಾಷ್ಟಾಹಿ ನಿಮಾಲಾ
ನವಲಕಾಯಿ ||
ಜಿಕಡೇ ಜಾಯೇ ತಿಕಡೇ ದರ್ಶನ ಸಾಂಗಾತೀ | ಉದೊ ನಾ ಅಸ್ತು ಹೇ
ನಾಹೀಂ ದ್ವೈತ ಸ್ಥಿತೀ ||
ಕಾಪುರಾಚೀ ವಾತೀ ಉಜಳಲೀ ಜ್ಯೋತೀ | ತಾಯೀಂಚಿ ಸಮಾಪ್ತಿ
ಝಾಲೀ ಜೈಸೀ ||
- (೧೦) ಏಕಾ ಹಾ ಶೇವಟ ಅಭಂಗಮಾಲಾ ಝಾಲೀ | ತುಯೀ ಹೇಚಿ ಆಲೀ
ಪ್ರತ್ಯಯಯಾಗಾ ||
ತೂಯೀತೇಚಿ ಉನ್ಮತೀ ವರತೇಂ ಅವರ | ನಿರ್ಗುಣ ಸಾಕಾರ ಐಸೇ
ದೇಖಾ ||
ದೇಹ ತೇಂ ವಿದೇಹ ಮಹಾಕಾರಣ ಬ್ರಹ್ಮ | ಹೇಂ ನಿಶ್ಚಯಾಚೇಂ ವರ್ಮ
ಐಸೇ ಜಾಣಾ ||
ಕನಕ ತೇಂಚಿ ನಗ ಸಮುದ್ರ ತರಂಗೀ | ಹೇ ಹಾ ಸರ್ವಾಂಗೀ ಬ್ರಹ್ಮ
ಜಾಣಾ ||
ಅಭಂಗಾ ಶೇವಟ ಜಾಣೇ ನಿವೃತ್ತಿ ಏಕ | ತ್ಯಾನೇ ಮಜ ದೇಖಾ ಕೃಪಾ
ಕೇಲೀ ||

* * * *

ಉಪಸಂಹಾರ

ಜ್ಞಾನದೇವನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೆಲಸವನ್ನು ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಿರುವುದು ಹಲವು ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅಭಂಗಗಳಲ್ಲಿಯ ಅನುವಾದಿಸಲಾಗದ ಅವನ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಅನುಭವಗಳಾಚೆಗೆ ಅವನ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ಅಪರೂಪದ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವದ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದು ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಮುಕ್ತಾಯದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ನೆನಪುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತ.

ಮೊದಲಿಗೆ, ಕೇವಲ ಎರಡು ದಶಕಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ (೧೨೭೫ - ೧೨೯೬) ಜ್ಞಾನದೇವ ಜೀವನುಕ್ತನಾದನು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಸಹ ಅವನ ಜೀವನದಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪಡೆದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಉದಾತ್ತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಜ್ಞಾನದೇವನ ಸಂಗಡಿಗರ ಹಾಗೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅರಿವಿನಿಂದ ಅವನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಿದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹಾದಿಯ ಮೊದಲ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನಾದರೂ ಏರಬಹುದು. ಆದರೆ ನಾವು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಏನೆಂದರೆ ಇದು ಹೂವಿನ ಹಾದಿಯಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಕತ್ತಿಯಂಚಿನ ಹಾದಿ. ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಅಂಧ - ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಹಲವು ರೀತಿ ದಂಡ ತೆರಬೇಕಾಗಿ ಬಂದ ಜ್ಞಾನದೇವ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಹೋದರ ಸಹೋದರಿಯರು ಹಲವು ತೊಂದರೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇದಾವುದೂ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಕಾಯಕವನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಲಿಲ್ಲ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಆತ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಆಡುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಕವಿಯಾಗಿ, ಸಂತನಾಗಿ, ದಾರ್ಶನಿಕನಾಗಿ ಚಿರಂಜೀವಿಯಾದ. ಎಷ್ಟು ಶತಮಾನಗಳು ಕಳೆದರೂ ಇಂದಿಗೂ ಅದರ ಆಶಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಈ ಚೈತನ್ಯ ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲ ಉಳಿಯಲು ಅವನ ಈ ಕೃತಿಯೊಂದು ಸಾಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದರ ಆಚೆಗೂ ಅವನು ಬಹಳಷ್ಟು ಸಾಧಿಸಿದ. ಅವನ ಉಳಿದ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಕಡಿಮೆ ಮಹತ್ವದಲ್ಲ.

ಜ್ಞಾನದೇವನ ಬೋಧನೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿ ಅಲ್ಲಿಯ ತಾರ್ಕಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು ಆಂಶಿಕವಾಗಿಯಾದರೂ ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ 'ಅನುಭವಾಮೃತ'ವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಾವು ಅದರ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಅದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತಿತಾರ್ಥದ ಸೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಅನುಭವಾಮೃತಕ್ಕೂ ಉಳಿದ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೆಳಕು : ನಾವು ಯಾವುದೇ ಕೋನದಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ಸೂರ್ಯನೂ ಕೇವಲ ಬೆಳಕು. ಸಕ್ಕರೆಯ ರಾಶಿ ಸಮಾನವಾಗಿ ಸಿಹಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಯಾವ ಭಾಗದ ರುಚಿ ನೋಡಿದರೂ ಅದರ ಸವಿ ಸಿಹಿಯೇ. ಜ್ಞಾನದೇವ ಕೂಡ ಹಾಗೆಯೇ.

ರಹಸ್ಯವಾದ ಎಂಬ ಪದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನದೇವನು ನಿಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ಹಲವು ನೈಜ ಉಪಮೆ, ರೂಪಕಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಎಲ್ಲರ ಅರಿವಿಗೆ ಅದು ವೇದ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಅನುಭವಾಮೃತದ ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಯ ಅನನ್ಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿ ವಿವರಣೆಯ ಮೂಲಕವೇ ಆತ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಇದನ್ನೇ ನಿಶ್ಚಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ ಹಾಗೂ ಅಭಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ೨ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗುರು ನಿವೃತ್ತಿನಾಥನನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆಯೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇದನ್ನೇ ಮನನೀಯ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಶರಣು ಹೊಂದುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಪೂರ್ಣ ಸಮರ್ಪಣೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು. ಇದು ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ ಹಾಗೂ ಅಭಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವೆಡೆ ಪುನರುಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಇದರ ಅರಿವಿಗಾಗಿ ಅದ್ವೈತ ಇಲ್ಲವೆ ಪರಮ ಆತ್ಮದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಯಲೇಬೇಕು.

'ಯೋಗಭೂಮಿ' ಎಂಬ ನುಡಿಗಟ್ಟು ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ದಾರಿದೀಪದಂತಹುದು. ಆದರೆ ಭ್ರಮಾತ್ಮಕವಲ್ಲ. ಇದು ರೈನ್ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನೋದಯ ಅಥವಾ ಸತೋರಿಯತ್ತ ಒಯ್ಯುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಬರಿದಲ್ಲದ ಆದರೆ ಸಮೃದ್ಧ ಶೂನ್ಯದ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೂಡ ಇದು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕನಾಥ ಹೇಳುವಂತೆ ಮನಸ್ಸು, ವಸ್ತು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ತುಂಬಿದ್ದರೆ ಅದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಶೂನ್ಯ. ಅಂತೆಯೇ ಪೂರ್ಣ ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ಆವೃತ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ವಸ್ತು ವಿಷಯದ ಶೂನ್ಯ.

ಅರಬಿಂದೊ ಅವರ ನುಡಿಗಳು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಮನಸ್ಸು ಮೌನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಶೂನ್ಯತ ಭಯವು ಅದನ್ನು ಆವರಿಸುವುದು. ನೀವು ಕರೆಯುವ ಶೂನ್ಯ ಅಥವಾ ಮೌನದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಯೋಗವು ಮೈದಳೆದಿದ್ದು ಅದರ ಮೂಲಕವೇ ಎಂದೂ ಬರಿದಾಗದ ಜ್ಞಾನ, ಇಚ್ಛೆ, ಸಂತೋಷ, ಮನೋದೈಹಿಕ ಅನುಭವ, ಮನೋವಲಯ ಮತ್ತು ಅದರಾಚೆಗಿನದು ಕೂಡ ಲಭಿಸುವವು. ಮತ್ತೆ ಹೊಸದಾಗಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ಲೋಟವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕು. ಯೋಗಿ

ಇಲ್ಲವೇ ಸಾಧಕ ಎಂದಿಗೂ ಶೂನ್ಯ ಅಥವಾ ಮಾನಕ್ಕೆ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ.

(ಶ್ರೀ ಅರಬಿಂದೊ ಕೇಂ ಟು ಮಿ. ಪು. ೧೬೦. ಜೈಕೋ ಬುಕ್ಸ್, ಬಾಂಬೆ ೧೯೦೪)

ಈಶ್ವರ ಎಂಬುದು ನಾವು ದೇವರಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ಪದ. ಅದೇ ಶಿವ. ಶಿವ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಚ್ಛಿನ್ನನಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನಿಗೂಢ ಆಳ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದೆ. ಮಾಯೆ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಶಬ್ದ ಅತ್ಯಂತ ಅಪಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಅನರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಬಹಳ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಯೆಯೆಂದರೆ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲ. ಶಂಕರ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದೇವನ ಅರ್ಥ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಲನ್ ವ್ಯಾಟ್ಸ್ ಹೇಳುವಂತೆ, ಅವೆರಡೂ ಸಾಪೇಕ್ಷಸತ್ಯಗಳು. ಆದರೆ ಪೂರ್ಣ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಹೀನವಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನದೇವನ ಪ್ರಕಾರ ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯೆಯಲ್ಲ. ಅದು ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಯ ನಿರಂತರ ಲೀಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನ. ಅದು ಒಂದು ವೇಳೆ ನೆಲೆಹೀನವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ತೋರುತ್ತಿರುವವರು ಯಾರು? ಇದು ಜ್ಞಾನದೇವನು ಹೇಳುವ ಚಿದ್ವಿಲಾಸ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಅವನ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಯೆಯೆಂಬುದು ಸಮುದ್ರದ ಉಪ್ಪುಮೀನು ಇದ್ದಂತೆ. ಕರಗಿಕೊಳ್ಳದೆ ಅದು ನೀರಿನಲ್ಲಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಮೀನು ಜೀವಿಸುವುದು ಅಶಕ್ಯ. ಅಥವಾ ಹಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮೃಗಜಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮೀನನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಂತೆಯೇ? ಒಗಟನ್ನು ಭಾಷಿಕ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನೈಜ ಅನುಭವದಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಹೀಗಾಗಿ 'ಜ್ಞಾನ' ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಾಯವು ಶಬ್ದಖಂಡನೆ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನ ಖಂಡನೆಯಾಗಿದೆ. ಇವು ಶಬ್ದಗಳ ಪ್ರಯೋಜನ ನಿರಾಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಗತ್ಯವಿರುವುದೇನೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನದೇವನಿಗೆ ನಿವೃತ್ತಿನಾಥನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಗುರುಮುಖೇನ ಅನುಭವದ ದೂರಗಾಮಿ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಮರ್ತ್ಯರಾದ ನಮಗೆ ಈ ಎಲ್ಲದರ ಅರ್ಥವಾದರೂ ಏನು? ಜ್ಞಾನದೇವ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ತನ್ನ ದೇಹ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ತಡಿಕೆ ತೊಡೆದು ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಜೀವನುಕ್ತಿ ಪಡೆದನು. ಇದರರ್ಥ ಅವನಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾಧಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಹಣ್ಣು, ಹೂವುಗಳ ಆಚೆ ಹೋಗಿ ಅದರ ರಸ ಸೇವಿಸುವಂತೆ ರೂಪ ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಚೈತನ್ಯದಡೆಗೆ ಸಾಗಬೇಕು. ಆಗ ಪರಿಪೂರ್ಣ ತಿಳವಳಿಕೆ ಸಾಧ್ಯ. ಗುರಿಯೇ ಅದರ ಮಾರ್ಗವಾಗುವುದು. ಚಾಂಗದೇವ ಹೇಳಿರುವಂತೆ,

ಪುಷ್ಪಾಂಚಾ ಪರಿಮಳಾ ರಾಹಿಲಾ ನಿಶ್ಚಳ |

ತೈಸಾ ತೋ ಅಕಳ ಲಕ್ಷಾ ನಯೇ |

ಹೇಂ ಬೋಲಣೇ ಸಿದ್ಧಾಂತೀಚೇ ಶೇವಟೀ |

ಚಾಂಗ ಯಾ ವೇದಾಂತೀ ಕಥನ ಕೇಲೇಂ ||